

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA AGROBIOLÓGIE A POTRAVINOVÝCH
ZDROJOV

2118570

VPLYV POĽNOHOSPODÁRSTVA NA REGIÓN KYSÚC.

2011

Ivan Sliepka , Bc.

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA AGROBIOLÓGIE A POTRAVINOVÝCH
ZDROJOV

VPLYV POĽNOHOSPODÁRSTVA NA REGIÓN KYSÚC.

(Diplomová práca)

Študijný program: Udržateľné poľnohospodárstvo a rozvoj
vidieka

Študijný odbor: 6.1.1 Všeobecné poľnohospodárstvo

Školiace pracovisko: Katedra trvalo udržateľného poľnohospodárstva

Školiteľ: Ing. František Majerník, CSc

Čestné vyhlásenie

Podpísaný Bc. Ivan Sliepka týmto vyhlasujem, že som diplomovú prácu na tému:
„Vplyv poľnohospodárstva na región Kysúc“ vypracoval samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomý zákonných dôsledkov, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Žiline 16. apríla 2011

Bc. Ivan Sliepka

Pod'akovanie

Touto cestou chcem pod'akovať Ing. František Majerník, CSc za odborné rady, metodické usmernenie a pomoc pri spracovaní diplomovej práce. Zároveň chcem pod'akovať aj pracovníkom štatistického úradu a pracovníkom poľnohospodárskych podnikov, za poskytnuté rady a informácie.

Abstrakt

SLIEPKA, Ivan: *Vplyv poľnohospodárstva na región Kysúc*

[Diplomová práca]. Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre. Fakulta agrobiológie a potravinových zdrojov; Katedra trvalo udržateľného poľnohospodárstva.

V predloženej diplomovej práci je podrobne opísaný vplyv poľnohospodárstva na región Kysúc. Diplomová práca uvádza súčasný stav poľnohospodárstva v danom regióne, ako aj zamestnanosť a využívanie pôdneho fondu. Polovicu výmery Slovenskej republiky tvorí orná pôda. Samotný tento fakt svedčí o význame poľnohospodárstva na vývoj regiónov. Rozvoj poľnohospodárstva má priaznivý vplyv na rozvíjanie vidieka a život v ňom a to napr. poskytnutie pracovných miest.

Osobitná pozornosť je venovaná dotazníkovému prieskumu, ktorý sa zaoberá vplyvom poľnohospodárstva na región Kysúc. Hodnotí vplyv poľnohospodárskej činnosti na región, zamestnanosť a krajinu.

Kľúčové slová: Poľnohospodárstvo, Kysuce. Región. Poľnohospodárska činnosť. Vidiek. Pôdny fond. Rozvoj regiónov.

Abstract

SLIEPKA, Ivan: *The effect of agriculture to a Kysuce region*

[Diploma thesis]. Slovak Agricultural University in Nitra. Faculty of Agrobiolgy and Food Sources; Department of Permanently Sustainable Agriculture.

Diploma thesis contains detailed describe of impact of agriculture to Kysuce region. The thesis states actual state of agriculture in mentioned region and also indicates the employment and use of land source.

The half of Slovak republic area contains of arable land. This fact indicates the importance of our agriculture for the region development. Region development has also positive effect on rural development and life on countryside, for example provide of new jobs. There is a lot of views, that say, that agriculture is one of the most basic pillar of socio-economical development of Slovak countryside.

A special attention is given to a questionnaire, which deals with the impact of agriculture to a Kysuce region. It evaluates the effect of agricultural activity to a region, employment and the country.

Key words: Agriculture. Kysuce. Region. Agricultural activity. Countryside. Land source. Region development.

Obsah

Úvod	9
1 Prehľad o súčasnom stave poľnohospodárstva	12
1.1 Poľnohospodárstvo ako odvetvie národného hospodárstva.....	12
1.2 Trendy v poľnohospodárskej výrobe	15
1.3 Vplyv poľnohospodárstva na životné prostredie v SR.	17
2 Región, jeho chápanie a definovanie	24
2.1 Región ako základný pojem	24
2.2 Definícia regionálneho rozvoja	25
3 Vzťah poľnohospodárstva na regionálny rozvoj	29
4 Plánovanie regionálneho rozvoja	32
4.1 Analýza územia a prieskum názorov obyvateľstva	32
4.1.1 SWOT analýza	33
4.1.2 Problémová analýza	33
4.2 Strategická vízia	34
4.2.1 Stanovenie strategických a špecifických cieľov	34
4.2.2 Určenie opatrení a priorít	34
4.2.3 Realizácia a monitoring	36
5 Cieľ práce.....	38
6 Metodika práce	39
7 Všeobecná charakteristika Kysuckého regiónu	40
7.1 Klimatické pomery	41
7.2 Kvalita ovzdušia	41

7.3 Demografický potenciál	42
7.4 Infraštruktúra a vybavenosť	44
7.4.1 Technická infraštruktúra	44
7.4.2 Sociálna infraštruktúra	45
7.5 Základná dlhodobá stratégia – vízia	45
7.5.1 Kysucký región ako súčasť Žilinského samosprávneho kraja	45
7.5.2 Ekonomická základňa	46
7.6 Postavenie poľnohospodárstva v ekonomickej základni regiónu Kysúc	48
7.6.1 Primárny pôdny fond	48
7.6.2 Sekundárny pôdny fond	49
7.6.3 Ostatný pôdny fond	50
7.6.4 Využitie pôdneho fondu	50
8 Dotazníkový prieskum poľnohospodárstva v Kysuckom regióne	53
8.1 Diskusia	54
8.2 Návrh na využitie výsledkov (poznatkov)	55
Záver	56
Použitá literatúra:	58
Elektronické zdroje:	59
Príloha	61

Úvod

Vývoj celej ľudskej spoločnosti je viazaný prevažne na poľnohospodárstvo. Poľnohospodárstvo je jedným z najstarších výrobných odvetví na svete. Už v minulosti bolo práve poľnohospodárstvo jedným z hlavných faktorov podporujúcim rozvoj spoločnosti. Popri rozvoji poľnohospodárstva dochádzalo k vzniku nových odvetví materiálnej výroby a priemyslu. Poľnohospodárstvo vytváralo pracovné podmienky pre väčšinu vidieckeho obyvateľstva, čím malo veľký vplyv na rozvoj regiónu a tým aj celého územia. O vlastnej poľnohospodárskej činnosti však môžeme hovoriť až od dosiahnutia určitej organizačnej a technickej úrovne.

Funkcia poľnohospodárstva je však diferencovaná v závislosti od prírodných podmienok, ktoré môže človek ovplyvniť len vo veľmi obmedzenej miere. Sú to prevažne klimatické, pôdne, geografické a iné podmienky. Polovicu výmery Slovenskej republiky tvorí orná pôda. Samotný tento fakt svedčí o význame poľnohospodárstva na životné prostredie Slovenskej republiky. Viacero názorov tvrdí, že poľnohospodárstvo je jedným zo základných pilierov socio-ekonomického rozvoja slovenského vidieka. Poľnohospodárstvo tiež podporuje rôznorodú vidiecku komunitu, ktorá nie je len základným aktívom slovenskej kultúry, ale hrá nezastupiteľnú úlohu aj pri ochrane životného prostredia.

Slovenské poľnohospodárstvo prechádzalo mnohými štádiami vývoja. V našich podmienkach začína v roku 1845 vznikať družstevníctvo, keď Samuel Jurkovič založil spolok gazdovský v Sobotišti. Bolo to prvé svojpomocné roľnícke družstvo na svete. Predchodcami prvých slovenských družstiev boli bratstvá a cechy. Slovenské poľnohospodárstvo zaznamenalo výrazný rozvoj zásluhou vysokého vzostupu rastlinnej

a živočíšnej produkcie v osemdesiatych rokoch, keď patrilo k popredným producentom základných potravinárskych produktov v prepočte na obyvateľa.

Medzi veľmi dôležité zmeny, ktoré nastali v slovenskom poľnohospodárstve, radíme zmeny týkajúce sa prístupového procesu odvetvia do EU a stotožnenie sa agrárnej politiky so spoločnou poľnohospodárskou politikou EU. V súčasnosti sa EU prejavuje modelom multifunkčného poľnohospodárstva, čo predpokladá zameranie sa na zabezpečenie kvalitných, cenovo prístupných, zdravotne nezávadných potravín pre obyvateľstvo v dostatočnom množstve.

Na ekonomiku poľnohospodárstva v tomto období významne pôsobia ekonomické nástroje. Vysoké náklady na vstupy každoročne odčerpávajú značné prostriedky z poľnohospodárstva a charakteristický je taktiež vysoký stupeň opotrebovania strojov a zariadení. Túto situáciu pomáhajú zlepšovať finančné prostriedky z EÚ v rámci fondov na podporu rozvoja poľnohospodárstva a vidieka, s ktorými je poľnohospodárstvo najviac vo vzájomnom pôsobení. Rozvoj poľnohospodárstva má priaznivý vplyv na rozvíjanie vidieka a život v ňom a to napr. poskytnutie pracovných miest. Treba si však uvedomiť, že poľnohospodárstvo so sebou nesie aj nepriaznivý vplyv na životné prostredie. Jedná sa predovšetkým o znečistenie životného prostredia narastaním odpadov z rastlinnej a živočíšnej produkcie a zvýšeným používaním chemických látok. Znečistenie pôdy, vody, ovzdušia, rozkúskovanie biotopov a úbytok voľne žijúcich zvierat a divo rastúcich rastlín môže byť výsledkom nevhodných poľnohospodárskych postupov a nesprávneho využívania pôdy.

Keďže poľnohospodárstvo patrí medzi rozvíjajúce sa odvetvia národného hospodárstva a už v súčasnosti je veľkým znečisťovateľom životného prostredia, je nevyhnutné jeho negatívne vplyvy minimalizovať alebo úplne odstrániť. Zdravé životné prostredie a zdravý spôsob života idú ruka v ruke so zdravým a plnohodnotným prežívaním každého z nás. Prioritami preto naďalej zostáva znižovanie znečistenia ovzdušia, vody, pôdy, zabezpečenie ochrany fauny, flóry, ostatných prvkov biologickej a krajinej diverzity a odstraňovanie rizikových faktorov v životnom prostredí. Možno povedať, že ešte stále je pravdou, že poľnohospodárstvo a prírodné zdroje v rátane životného prostredia sú najdôležitejšími aktívami vo vidieckych komunitách. Je teda potrebné venovať zvláštnu pozornosť postaveniu poľnohospodárskej politiky a ochrany životného prostredia, ktoré majú podporovať zdravé a konkurencieschopné poľnohospodárstvo, ktoré kladie dôraz na trvalú udržateľnosť a ochranu krajiny. S cieľom zlepšiť podmienky pre rozvoj zdravého života, zamedziť ich ohrozeniu pre budúce generácie, je

nutné pokračovať v trende náprav v minulosti spôsobených škôd a realizácie rozvoja spoločnosti tak, aby neboli ohrozené podmienky zdravého života budúcich generácií.

1 Prehľad o súčasnom stave poľnohospodárstva

1.1 Poľnohospodárstvo ako odvetvie národného hospodárstva

Súčasný stav poľnohospodárstva je podľa Kuzmu (2000), výsledkom dlhodobého vývoja pod vplyvom veľkého množstva politických i ekonomických faktorov. Dôležité je, aby sa poľnohospodárstvo transformovalo na podmienky trhovej ekonomiky nielen svojou efektívnosťou, ale aj uplatňovaním systémov riadenia, používanými normami, ako aj úrovňou ochrany, na takej úrovni, aká sa očakáva v EU.

Poľnohospodárstvo patrí k primárnym sektorom ekonomiky a podľa jeho produkcie je v úzkej väzbe na počet obyvateľov.

Poľnohospodárstvo, ako uvádza Fáziková (2001), je ekonomickým odvetvím, ktoré má určité špecifiká oproti ostatným odvetviám národného hospodárstva. Je predovšetkým producentom potravín, surovín a energií a poskytovateľom určitých trhových služieb, prostredníctvom ktorých vstupuje do trhových vzťahov, avšak súčasne zabezpečuje reprodukciu pre spoločnosť nemenej významných funkcií ako sú ekologická stabilita krajiny, biodiverzita, zdravé životné prostredie atď.

Belica (2002) naznačil, že poľnohospodárstvo sa nie vlastnou vinou, dostáva pod čoraz väčší tlak negatívnej mienkotvorby. Agrozozort sa nielen na Slovensku, ale i v západnej Európe zväčša chápe ako záťaž ekonomiky, vyžadujúci si veľké dotácie. Nie je to však pravda, skôr možno hovoriť o veľkých dlhoch voči tomuto rezortu. Neustále pretrvávajú tendencie tlmenia rastu cien agrokomodít, ale na druhej strane sa čoraz agresívnejšie prejavujú tendencie liberalizácie cien vstupov do agrárnej i potravinárskej výroby.

Poľnohospodárstvo patrí k základným odvetviám ekonomiky a podľa Graznára (2000), ponuka jeho produkcie je v úzkej väzbe na počet obyvateľov. Rast dopytu po potravinách poľnohospodárskych výrobkoch síce závisí od vývoja cien, ale aj od miery saturácie zdravotníctvom odporúčanej úrovne výživy. Pri plnej saturácii výživových potrieb bude rásť dopyt len od závislosti od rastu počtu obyvateľov. Je preto pochopiteľné, že rast produktivity odvetvia vedie k uvoľňovaniu pracovníkov, ktorí predstavujú potenciálny zdroj pre rast iných spoločenských aktivít.

Európska komisia tvrdí, že poľnohospodárstvo zahŕňa oveľa viac, ako produkciu plodín a zvierat na účely spotreby potravín. Zložitosť ich profesie vyžaduje od poľnohospodárov, aby plnili mnohé úlohy. Pre väčšinu poľnohospodárov je to tiež spôsob života. Prvotným zamestnaním poľnohospodára je výroba potravín. Využívajú sa na to starobylé tradície, ktoré sa spojili s modernou vedou a technikou s cieľom ponúknuť vynikajúce potraviny za prijateľné ceny. Predpokladá to využitie kombinácie tradičných zručností spojených s technickým know-how a obchodným talentom. Poľnohospodári čoraz viac využívajú informačnú technológiu na pomoc vo výrobnom a obchodnom úsilí. Tieto atribúty musia poľnohospodári čoraz viac dopĺňať krajinotvorbou a odbornými znalosťami z oblasti životného prostredia.

Zborník z odborného seminára uvádza, že poľnohospodárstvo predstavuje jednu z najcitlivejších oblastí pri rozširovaní Európskej únie o krajiny strednej a východnej Európy. Európska únia viac ako 30 rokov budovala svoju spoločnú poľnohospodársku politiku (SPP), ktorá je dnes jednou z najinteligentnejších politík spoločenstva s prepracovanými regulačnými systémami. Samotné systémy riadenia režimov jednotlivých poľnohospodárskych komodít sú často veľmi zložité a komplikované, najmä pre krajiny, ktoré v minulosti obdobné režimy neuplatňovali.

Vo vzťahu k trvalo udržateľnému rozvoju (**d'alej len TUR**) má poľnohospodárstvo ako významná súčasť ekonomiky špecifický charakter. Koncepcia TUR v SR (2001) predpokladá dosiahnutie schopnosti efektívne využívať a ekonomicky zhodnotiť prírodné zdroje práve prostredníctvom poľnohospodárstva. Poľnohospodárska pôda nachádzajúca sa v lepších prírodných podmienkach by sa mala vzhľadom na doterajšie ekonomické výsledky využívať na rastlinnú výrobu, v oblastiach s horšími prírodnými podmienkami kde by prioritou poľnohospodárstva mal byť rozvoj tradičných foriem poľnohospodárstva a alternatívneho (ekologického) poľnohospodárstva, čím sa predovšetkým sleduje udržanie kultúrneho rázu krajiny, vytváranie pracovných príležitostí za účelom zlepšenia sociálneho postavenia a udržania ľudí na vidieku, ochrany prírody, zdrojov pitnej vody atď. Výzvou pre SR by mala byť aj reštrukturalizácia využívania pôdneho fondu, ktorá zabezpečí harmonizáciu vzťahov medzi vlastnosťami prostredia a požiadavkami človeka v záujme trvalo udržateľného využívania produkčnej schopnosti pôd a zefektívnenie produkčných a pôdochranných funkcií poľnohospodárstva. Poľnohospodárstvo môže hrať významnú úlohu aj pri využívaní netradičných zdrojov energie (napr. bionafta, bioplyn, slama) a obnoviteľných zdrojov energie (vodná

energia, veterná energia). Strategickým cieľom krajiny v súvislosti s poľnohospodárstvom je zabezpečenie potravinovej bezpečnosti.

Európska únia presadzuje, ako uvádza Zoborský (2006), princíp multifunkčnosti poľnohospodárstva, ktoré sa neorientuje len na produkciu potravín a efektívnosť ich výroby. Multifunkčnosť je vymedzená tromi základnými činnosťami:

- Produkciou surovín pre priemysel, krmovín a čiastočne aj potravín;
- Zachovaním vidieckeho prostredia a krajiny;
- Rozvojom sociálnej infraštruktúry v sídelnej štruktúre vidieka;

Koncoš (2000) považuje poľnohospodárstvo za multifunkčné odvetvie, čo je niečo viac, ako len produkcia potravín. Sú to environmentálne, krajnotvorné, sociálne a ďalšie celospoločenské funkcie, ktoré nás nútia poľnohospodárstvo zachovať.

Poľnohospodárska výroba je od nepamäti jednou z najvýznamnejších činností človeka v krajine. Situácia, ktorá nastáva na prelome tisícročia, však okrem primárnej úlohy poľnohospodárstva – zabezpečiť výživu pre šesť miliárd obyvateľov planéty – stojí aj pred úlohou vytvárať podmienky na ďalšie prežitie. (Bielik, 2006)

Paška (2000) uvádza nasledovné funkcie, ktoré plní poľnohospodárska výroba:

1. *Výrobná funkcia* spočíva v zhodnotení prírodno-klimatických podmienok, najmä produkčnej účinnosti pôdy, efektívneho využitia výrobných zdrojov a existujúcej kapitálovej vybavenosti pre dosiahnutie potrebnej poľnohospodárskej produkcie a následného zisku.

2. *Národohospodárska funkcia* spočíva v príspevku z využívania poľnohospodárskej pôdy, ktorý je predpokladom alebo priamo pomáha k rozvoju iných hospodárskych odvetví.

3. *Ekonomická funkcia* spočíva v príspevku odvetvia pri tvorbe masy hrubého domáceho produktu a tiež pri tvorbe zdrojov na akumuláciu, investície a spotrebu.

4. *Sociálna funkcia* spočíva v prínose odvetvia pri riešení celkovej zamestnanosti a využívania disponibilných pracovných zdrojov

5. *Kultúrna funkcia* spočíva v úlohe odvetví poľnohospodárskej výroby pomôcť zachovať historickú štruktúru osídlenia, stavebných pamiatok, sídelných spoločenstiev a pod.

6. *Ekologická funkcia* je daná takým využívaním poľnohospodárskej pôdy, ktoré umožní udržanie reliéfu a charakteru krajiny, ochranu vodných zdrojov, ovzdušia i samotnej pôdy.

Poľnohospodárska výroba ako súčasť poľnohospodárstva má viacero znakov, na ktoré poukazuje Zoborský (2001). Tvrdí, že tieto zvláštnosti sa prenášajú aj do vyrábaných produktov a ovplyvňujú celý reprodukčný proces. Ide najmä o tieto špecifiká:

- základné články poľnohospodárskej výroby sú vzájomne prepojené a existuje podmienenosť viacerých poľnohospodárskych odvetví
- výroba je plošná, rozložená na pôde do početných skupín výrobných jednotiek, ktoré hospodária v rozdielnych podmienkach
- do reprodukčného procesu výrazne a priamo zasahujú prírodné podmienky
- pri výrobných procesoch vzniká rozdielna potreba práce v určitých obdobiach a rôzne nároky na potrebu pracovných síl

Ďalej tvrdí, že v poľnohospodárskej výrobe prebieha spoločenský a individuálny reprodukčný proces. Podmienený je existenciou základných výrobných faktorov:

- pôdou a prírodnými zdrojmi
- prácou
- kapitálom

Kramár (1988) hovorí, že špecifickosť poľnohospodárskych prác je daná predovšetkým biologickým charakterom výroby v poľnohospodárstve. Podmieňujú ju špecifické vlastnosti poľnohospodárskej pôdy ako výrobného prostriedku, ako aj klimatické vplyvy na poľnohospodársku výrobu. Medzi charakteristické osobitosti prác zaradujeme: sezónnosť, fyzickú náročnosť práce, horšie podmienky pracovného prostredia, vysoká spotreba pracovného času.

1.2 Trendy v poľnohospodárskej výrobe

INTENZIFIKÁCIA - V 90-tych rokoch, po zmene politických a ekonomických podmienok, bol na Slovensku zaznamenaný trend poklesu intenzifikácie. Týmto došlo k poklesu zaťaženia životného prostredia súvisiaceho s emisiami do ovzdušia z poľnohospodárstva, kontamináciou vody a pôdy.

Napriek tomu, že sa predpokladá postupné zlepšovanie ekonomickej situácie v poľnohospodárstve, tlakom Spoločnej poľnohospodárskej politiky sa vytvára predpoklad udržiavania extenzívnych foriem hospodárenia ako aj ďalších pre životné prostredie prijateľných trendov.

Od roku 1990 pozorujeme kontinuálny pokles výmery poľnohospodárskej pôdy, vrátane ornej, často krát v prospech zastavaných plôch.

V období rokov 1990 až 2009 klesol stav hovädzieho dobytku o 69,8 %, ošípaných o 70,6 %, oviec a kôz o 38,3 % a hydiny o 17,6 %.

Po roku 1990 bol u viacerých rastlinných komodít zaznamenaný pokles produkcie; v porovnaní rokov 1990 až 2009 u strukovín o 84,5 %, zemiakov o 72,3 %, jednoročných krmovín o 66,0 %, viacročných krmovín na ornej pôde o 58,0 %, cukrovej repy o 43,2 %, obilnín o 7,9 %. Výrazný nárast bol zaznamenaný len u olejní, o 321,4 %.

V období rokov 1990 až 2009 klesla spotreba dusíkatých hnojív o 20,4 %, fosforečných o 55,1 % a draselných o 67,8 %.

V období 90-tych rokov spotreba maštalného hnoja s určitými výchyľkami klesala a tento trend pokračoval až do roku 2009.

V jednotlivých skupinách pesticídov došlo v porovnaní rokov 1991 až 2009 k poklesu spotreby herbicídov o 39,2 %, fungicídov o 41,8 % a insekticídov o 35,9 %.

Od roku 1995 do roku 2009 mala celková konečná spotreba palív a energie v pôdohospodárstve klesajúcu tendenciu.

V období rokov 1993 až 2009 klesla výmera zavlažovaných území v SR o 93,2 %.

ŠPECIALIZÁCIA - Podľa Štrukturálneho zisťovania fariem v roku 2007, na Slovensku v skupine registrovaných fyzických osôb mierne prevládala kombinovaná rastlinná a živočíšna výroba (37,9 %). V skupine registrovaných právnických osôb mierne prevládala špecializácia na živočíšnu výrobu (34,0 %).

MARGINALIZÁCIA - Na Slovensku hlavnými faktormi marginalizácie je nižšia rentabilnosť poľnohospodárskej výroby v horských a podhorských oblastiach, narastanie počtov farmárov v dôchodkovom veku. V roku 2008 predstavovala nevyužitá poľnohospodárska pôda 337 410 ha.

EKOLOGICKÉ POĽNOHOSPODÁRSTVO – Od roku 1990 do súčasnosti zaznamenáva ekologické poľnohospodárstvo postupný nárast. V roku 2009 bolo v systéme ekologického poľnohospodárstva evidovaných 458 subjektov, ktorí hospodárili na výmere 146 762 ha, čo predstavuje 7,6 % z poľnohospodárskeho pôdneho fondu.

1.3 Vplyv poľnohospodárstva na životné prostredie v SR.

Zmena politických a ekonomických podmienok po roku 1989 spôsobila zmiernenie intenzifikačných faktorov v poľnohospodárstve, čo sa odrazilo v zlepšení stavu zložiek životného prostredia. Model multifunkčného poľnohospodárstva, ku ktorému sa hlási aj SR garantuje podporu agro-environmentálnych opatrení, čím by malo byť zabezpečené perspektívne zlepšovanie vplyvu poľnohospodárstva na životné prostredie.

Voda

Využívanie vody v poľnohospodárstve

V období rokov 1990 až 2009 klesli odbery povrchovej vody pre účely poľnohospodárstva o 95 %, odbery podzemných vôd o 75 %.

V období rokov 1994 až 2009 sa znížil podiel sektoru poľnohospodárstva na využívaní povrchovej vody zo 14 na 4,4 %. Na využívaní podzemnej vody sa sektor poľnohospodárstva v roku 2009 podieľal 3 %, čo je pokles o 1 % oproti roku 1994.

Z hľadiska dokumentovaných využiteľných množstiev podzemnej vody v SR je doterajšia aj predpokladaná potreba vody vysoko zabezpečená.

Kvalita vody a poľnohospodárstvo

Na kvalitu povrchových a následne podzemných vôd významne vplyvajú technologické postupy, intenzifikácia živočíšnej a rastlinnej výroby. Pri hodnotení kvality vody je však ťažké odlíšiť len vplyv poľnohospodárstva na tento ukazovateľ. Preto aj tu uvedené hodnotenia sú len indikatívne.

- V prvej polovici 90-tych rokov boli režimy dusíka v pôdach Slovenska ešte vyrovnané. Neskôr, dôsledkom poklesu hnojenia sa obsah dusíka v pôde stával deficitný. Od roku 2007 do 2009 bola v pôdach zaznamenaná kladná bilancia dusíka.

- Hoci podiel kalu vhodného pre proces aplikácie do pôdy na území SR tvorí viac ako 95 % z celkovej produkcie kalu, v rokoch 2007 až 2009 kal takmer nebol do pôdy aplikovaný.

- Do Registra environmentálnych záťaží SR bolo v roku 2008 zaradených 878 pravdepodobných environmentálnych záťaží, z toho 124 z poľnohospodárskej činnosti,

257 environmentálnych záťaží, z toho 3 z poľnohospodárskej činnosti a 684 rekultivovaných lokalít, z toho 6 z poľnohospodárskej činnosti.

- Celková produkcia odpadov z poľnohospodárstva má od roku 1995 kolísavý charakter. V roku 2009 bolo z poľnohospodárstva vyprodukovaných 476 392 t odpadov (ostatných a nebezpečných spolu).

- Vypúšťanie odpadových vôd má kolísavý charakter a z dôvodu zmien v metodike hodnotenia, nie je možné hodnotiť dlhodobější trend. V roku 2009 bolo vypustených 286 tis. m³ odpadových vôd z poľnohospodárstva.

V súčasnosti prebieha zavádzanie systému hodnotenia stavu vôd podľa Rámcovej smernice o vode 2000/60/ES. Podľa hodnotenia v zmysle STN, po roku 2000 došlo u nutričov k postupnému nárastu percentuálneho zastúpenia miest odberov na úrovni IV. a V. triedy kvality, t.j. dochádzalo k postupnému zhoršovaniu kvality vody v tomto ukazovateli. U mikrobiologických ukazovateľov bol priebeh kolísavý, ale udržiavajúci si vedúce postavenie spomedzi všetkých sledovaných parametrov. Po roku 2008 bolo najviac prekročení v ukazovateli dusičnanový dusík. Z mikrobiologických ukazovateľov najviac prekročení bolo v ukazovateli termotolerantné koliformné baktérie a črevné enterokoky.

Najnižšia miera znečistenia podzemných vôd je zaznamenávaná v horských a podhorských oblastiach. Percento prekročení prípustnej koncentrácie dusičnanov v podzemných vodách v monitorovaných oblastiach v období 1998 - 2006 mala kolísavý charakter a pohybovala sa v rozmedzí 8 – 11 %. V roku 2008 sa charakter poľnohospodárskeho využitia krajiny premietol do zvýšených obsahov oxidovaných a redukovaných foriem dusíka, z nich sa na prekročení najviac podieľali ióny NH₄⁺ a NO₃⁻.

Po roku 2000, podľa vtedy platnej STN, percentuálne zastúpenie miest odberov na úrovni IV. a V. triedy kvality u ukazovateľa nutričov postupne narastalo, t.j. dochádzalo k postupnému zhoršovaniu kvality vody a tým aj k zvýšeniu eutrofizácie vôd. V rokoch 2004 – 2007 bol hodnotený obsah dusičnanov v podzemných vodách v 560 monitorovacích objektoch. K prekročeniu limitnej hodnoty (50 mg /l) došlo v 8,75 % z celkového počtu objektov. V prípade povrchovej vody, ročná koncentrácia dusičnanov sa vo väčšine vzoriek (74 %) pohybovala v rozmedzí 2 – 9,99 mg/l. Podľa chlorofylu „a“, bola väčšina pozorovaných vzoriek (46,9 %) zaradená do mezotrofného stavu.

Pôda

V poľnohospodárskej krajine bola po roku 1990 najväčšia zmena krajinej pokrývky identifikovaná vo zväčšení rozlohy mozaiky polí, lúk a trvalých kultúr (o 165,49 km²), najmä na úkor ornej pôdy a lúk. Výrazný úbytok lúk súvisel hlavne s ich opustením a následným nárastom lesokrovín samonáletom.

V SR bolo v roku 2009 39,7% (959 919 ha) poľnohospodárskej pôdy potenciálne ohrozených vodnou eróziou (rôznej intenzity). Veterná erózia nie je závažným problémom v SR, v roku 2009 ňou bolo ohrozených 6,5% (132 986 ha) poľnohospodárskych pôd.

SR sa eviduje do 5 000 ha zasolených (salsodických) pôd, čo predstavuje 0,2 % z celkovej výmery poľnohospodárskych pôd SR. Zamokrené pôdy zaberajú cca 187 000 ha, čo predstavuje asi 7,6 % z celkovej výmery poľnohospodárskych pôd SR.

Výsledky čiastkového monitorovacieho systému Pôda ukázali, že v rokoch 1993 - 2002:

Po miernom poklese obsahu organického uhlíka v pôdach v roku 1997 sa jeho obsah v roku 2002 u niektorých pôdných typoch zvýšil a tým priblížil k počiatočným hodnotám z roku 1993.

Bol obsah väčšiny rizikových látok podlimitný a zmeny v jednotlivých cykloch boli prevažne štatisticky nevýznamné s výnimkou chrómu. V roku 2002 sa v prípade kadmia (fluvizeme, rendziny) a olova (fluvizeme) prejavil zvýšený obsah.

V období rokov 1993 až 1997 došlo k určitej stabilizácii až miernemu zlepšeniu situácie v acidifikácii pôd. Naopak výsledky z roku 2002 ukázali na mierny trend acidifikácie najmä na kyslých pôdach a substrátoch.

Bola zaznamenaná určitá tendencia zmiernovania zhutňovania ornice ťažkých a stredne ťažkých pôd.

Dezertifikácia nie je v súčasnosti závažným problémom v SR. Vplyvom klimatických zmien však pravdepodobne dôjde k zvýšeniu priemernej teploty pôdy o 1 ° C a klesnú priemerné hodnoty vlhkosti pôdy v čase vegetačného obdobia asi o 10 %.

Ovzdušie

V rokoch 1990 – 2008 bol zaznamenaný prudký pokles emisií z poľnohospodárstva, konkrétne:

pokles emisií skleníkových plynov (metánu aj oxidu dusného) o 56 %, pokles emisií amoniaku o 60 %.

Kvalita ovzdušia hodnotená úrovňou regionálneho znečistenia ovzdušia na 5 monitorovacích staniciach sa po roku 1992 postupne zlepšovala, úroveň koncentrácií oxidu siričitého ako aj oxidov dusíka mali s malými výchytkami klesajúcu tendenciu a nikdy neprekročili limitné hodnoty na ochranu ekosystémov.

Podiel poľnohospodárstva sa na emisiách skleníkových plynov v rokoch 1990 až 2008 znížil o 3,2 %. Poľnohospodárstvo sa podieľa najväčším percentom na emisiách amoniaku, v roku 2008 to bolo 96,4 %.

K procesom zosilnenia skleníkového efektu prispieva aj poľnohospodárstvo najmä emisiami metánu a oxidu dusného.

Cielené pestovanie biomasy na energetické účely je v súčasnosti na Slovensku nedostatočné. V SR bolo v roku 2009 v prevádzke len 6 zariadení na výrobu bioplynu z maštalného hnoja a silážnej kukurice.

Biota

Poľnohospodárstvo je priestorovo najrozšírenejšia činnosť človeka na našom území a tým má významný vplyv na stav biodiverzity.

Úbytok biodiverzity v poľnohospodárskej krajine najviac postihol oblasť nížin a pahorkatín, najmä v dôsledku intenzívneho využívania. Väčšina pôvodných polo prírodných biotopov tejto oblasti je dnes takmer úplne zničená, alebo silne pozmenená. V horských a podhorských oblastiach sa zachovali hodnotné územia s vysokou biologickou a krajinnou rozmanitosťou so zachovaným tradičným spôsobom hospodárenia. V porovnaní s nížinami v horských oblastiach intenzívnejšie pôsobia procesy pustnutia pôdy.

V roku 2001 bolo len 323 000 ha trávnych porastov považovaných za prirodzené. Výmera prirodzených trávnych porastov tvorí okolo 60 % TTP evidovaných podľa LPIS. Od roku 1990 je výrazným faktorom podmieňujúcim degradáciu prirodzených porastov na rozlohe asi 300 000 ha opúšťanie pôdy.

Genetická diverzita kultúrnych druhov rastlín pestovaných v poľnohospodárstve sa zvýšila.

V rokoch 1990 - 2009 došlo k postupnému zvýšeniu počtu odrôd u väčšiny pestovaných plodín.

Počty plemien sa zvýšili u hovädzieho dobytku a oviec.

Na ochranu biodiverzity sú prijímané ochranné opatrenia, je obmedzené hospodárenie v chránených územiach:

V zmysle zákona č. 543/2002 o ochrane prírody a krajiny, vrátane ochranných pásiem chránené územia zaberajú približne 1 200 000 ha, čo predstavuje asi 22,8 % územia Slovenska, z čoho je 250 000 ha využívaných pre poľnohospodársku výrobu.

Celková plocha vtáčích území predstavuje rozlohu 1 154 111 ha, čo je 23,5 % rozlohy územia SR, z čoho je 30 % poľnohospodárskej pôdy.

Národný zoznam navrhovaných území európskeho významu pokrýva rozlohu 573 690 ha, ktoré pokrývajú 11,7 % územia SR. Z tejto plochy je 10 % poľnohospodárskej pôdy.

V programovacom období Plánu rozvoja vidieka SR 2004 – 2006 tvorili výdavky v opatrení Agro-environment a životné podmienky zvierat 134 726 tis. eur, v období 2007 – 2013 to bolo 71 236 tis. eur, v opatrení NATURA 2000 a Smernica o vodách to bolo 42 tis. eur.

Podľa údajov ŠÚ SR, ako je uvedené v Zelenej správe (2009) sa výmera využitej poľnohospodárskej pôdy znížila o 6 589 hektárov na 1 930 348 hektárov. Pokles bol najmä v dôsledku zníženia výmery trvalých lúk a pasienkov.

Výmera trvalých porastov klesla o 668 hektárov, ostatných plôch o 1 998 hektárov. Orná pôda sa zvýšila o 2 468 hektárov.

Tab. 1
[Výmera využitej poľnohospodárskej pôdy]

Ukazovateľ	2008	2009	index 2009/2008
využitá poľnohospodárska pôda	1936 938	1930 348	99,7
v tom orná pôda	1349 311	1351 779	100,2
trvalé porasty	24 579	22 369	91,01
ostatné plochy	31 464	31 007	98,55
trvalé lúky a pasienky	531 584	523 609	98,5

Výmera prenajatej poľnohospodárskej pôdy predstavovala 82% z celkovej pôdy. V súčasnosti je viac ako 360 tis. hektárov pôdy neznámych vlastníkov.

Zamestnanosť v poľnohospodárstve klesla o 9,7% na 65,3 tisíc osôb. Pribudli pracovníci v stredných a starších vekových kategóriách. Vo vzdelanostnej štruktúre klesol počet pracovníkov so základným vzdelaním, vyučených a so stredoškolským vzdelaním a mierne sa zvýšil počet s vysokoškolským vzdelaním.

Zo zelenej správy (2009) vyplýva nasledovné:

- V roku 2009 sa dôsledky globálnej hospodárskej krízy prejavili vo všetkých hospodárstvach Slovenska. Hrubý domáci produkt klesol o 4,7%.
- Poľnohospodárstvo dosiahlo za daný rok 2009 stratu vo výške 103,5 mil. €. Bol to prvý stratový rok poľnohospodárstva od vstupu Slovenska do EU. K tomuto vývoju výrazne prispeli aj dôsledky svetovej finančnej a následne hospodárskej krízy.
- Podiel poľnohospodárstva (podľa metodiky ŠÚ SR) na hospodárstve SR v roku 2009 klesol pri všetkých rozhodujúcich ukazovateľoch (a to pri pridanej hodnote, hrubej produkcii, medzisпотреbe, tvorbe hrubého fixného kapitálu, zamestnanosti a priemernej mesačnej mzde).
- Výnosy, náklady ako aj výsledok hospodárenia dosiahli desaťročné minimum.

- V roku 2009 bolo predaných objemovo menšie množstvo produkcie poľnohospodárskych komodít a lacnejšie ako v roku 2008, kedy bolo predané väčšie množstvo a za vyššie ceny.
- Situácia sa odrazila v ekonomike poľnohospodárskych podnikov, ktorých takmer 44% skončilo hospodárenie so stratou.
- Rozhodujúci význam v príjmoch poľnohospodárskych podnikov mali podpory z európskych zdrojov.
- Samostatne hospodáriaci roľníci dosiahli kladný výsledok hospodárenia (vrátane osobného dôchodku) vo výške 32,2 € na hektár.
- Potravinársky priemysel dosiahol podľa predbežných údajov ŠÚ SR za rok 2009 kladný výsledok hospodárenia, ktorý sa medziročne zvýšil o 33%.
- Priemerná nominálna mesačná mzda v pôdohospodárstve rástla pomalšie (1,2%ň ako v hospodárstve SR (3%)) a dosiahla úroveň 585,14 €, čo bolo o 21,4% menej ako v hospodárstve SR
- Ceny poľnohospodárskych výrobkov mierne stúpili.

2 Región, jeho chápanie a definovanie

Jedným z najväčších problémov v súčasnej dobe je definovanie pojmu región. Je to z toho dôvodu, že na jeho definíciu je toľko názorov, z koľkých pohľadov je skúmaný a hodnotený.

Jednou z tém, ktorá sa v západných krajinách v súvislosti s výrazným prenikaním ekonomických koncepcií do humánnej a regionálnej geografie dostáva stále častejšie do popredia, je téma regionálneho rozvoja a regionálnej politiky. Súvisí to pravdepodobne s tým, že ekonomická dimenzia regionálneho rozvoja zohráva stále významnú úlohu. Preto niekedy, ak sa hovorí o regionálnom rozvoji, sa implicitne prijíma predpoklad, že ide v prvom rade o ekonomický regionálny rozvoj. (Paulov, 1999)

Definovať pojem regionálny rozvoj v celej jeho zložitosti je veľmi obtiažne, ba podľa niektorých až nemožné. Pri úvahách na túto tému je preto vhodné vychádzať z faktu, že regionálny rozvoj podobne ako každá ľudská činnosť sa realizuje v určitom čase a určitom priestore, ktorý ho formuje. Toto formovanie vychádza zo špecifických podmienok a vlastností tohto priestoru, ktorými sa odlišuje od svojho okolia. Pre takto definovaný priestor sa vo všeobecnosti zaužíval pojem región.

2.1 Región ako základný pojem

Pojem región je podobne ako termín „bod“ v matematike bežne používaný, ale s jeho definovaním sú problémy. Na jeho definíciu je toľko názorov, z koľkých pohľadov je skúmaný a hodnotený.

Lauko (Bašovský, Lauko, 1990) považuje región za zložitý dynamický priestorový systém, ktorý vznikol na zemskom povrchu na základe interakcie prírodných a socioekonomických javov. Iná definícia považuje región za územie so špecifickou polohou, ktoré sa istým spôsobom odlišuje od iných území a ktoré sa rozprestiera tak ďaleko ako sa rozprestiera, vyčleňujúca ho črta (Hartshorne, 1959 In Bašovský, Lauko, 1990). Kým Laukova definícia zdôrazňuje komplexnosť a syntetickosť, definícia regiónu Hartshornom zdôrazňuje individualitu a špecifickosť.

Demek (1987) definuje región ako územie (časť krajinnej sféry), ktoré sa súborom vlastností, stavov a javov odlišuje od susedných (prípadne) ďalších oblastí, pričom táto jednota je objektívnou podmienkou a zákonným výsledkom vývoja daného územia.

Na základe súboru predchádzajúcich definícií regiónu môžeme vo všeobecnej rovine vnímať región ako zložitý, dynamický priestorový systém, ktorý vznikol na zemskom povrchu na základe interakcie prírodných a socioekonomických javov. Voči okoliu je otvorený, ale zároveň aj vnútorne spätý a interagujúci.

Rada Európy v návrhu charty o regionalizácii (Draft Community Charter of Regionalisation, 1988 In Plai, 1994) preferuje definíciu, ktorá v sebe zahŕňa dnes tak preferovaný ľudský rozmer a definuje región ako územie, ktoré z geografického hľadiska vytvára výraznú entitu alebo zoskupenie podobných území na báze historickej kontinuity a ktorého obyvateľstvo spájajú určité spoločné črty a pranie udržať a ďalej rozvíjať svoju identitu s cieľom podnecovať kultúrny, sociálny a hospodársky rozvoj.

Pre úplnosť je vhodné ešte uviesť definíciu pojmu región, ako ho definuje zákon 503/2001 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja: *región je územne vymedzený priestor na tvorbu a uskutočňovanie regionálnej a štrukturálnej politiky na úrovni druhého stupňa alebo tretieho stupňa podľa klasifikácie štatistických územných jednotiek.*

Z uvedeného spektra názorov na pojem región vyplýva, že pri jeho vymedzení je potrebné uplatniť interdisciplinárny prístup nakoľko región možno charakterizovať ako bohato štruktúrovaný celok, ktorý sa vyznačuje geografickými, ekonomickými, sociálnymi, kultúrnymi, historickými, národnostnými a ďalšími znakmi. Pritom sa možno na región pozeráť z každého uvedeného hľadiska, ktoré pri svojej dominantnosti len do určitej miery rešpektuje i ostatné znaky charakterizujúce región.

2.2 Definícia regionálneho rozvoja

Aj pri objasňovaní pojmu regionálny rozvoj resp. rozvoj v širšom zmysle narazíme na podobné problémy, ktoré sa vyskytli pri definovaní pojmu región.

Podľa Sachsa (Sachs, 1989 In Maier, Tödtling, 1998) sa „rozvoj“ stal „ťažkopádnym“, améby pripomínajúcim slovom. Nič neobsahuje, pretože jeho kontúry sa

rozplývajú ... Kto ho vysloví, nič nepomenuje, ale si prisvojuje všetky dobré predsavzatia tohto sveta. Rozvoj sa stal podľa neho prázdny pojmom.

Pojem „rozvoj“ je používaný v rôznych súvislostiach, najčastejšie však pojem rozvoj resp. regionálny rozvoj býva chápaný ako hospodársky rozvoj regiónu, predovšetkým ako hospodársky rast. Treba však podotknúť, že by malo ísť hlavne o taký rozvoj, ktorý „neničí vlastnú zdrojovú základňu“, teda môže byť udržiavaný dlhší čas. (Maier, Tödtling, 1998)

Tvrdoň, Hamalová, Žárska (1995) upozorňujú, že termíny ako „rozvoj“ a „rast“ je potrebné odlišovať. Pod rozvojom v najširšom zmysle slova chápajú rozšírenie ekonomického systému pri zmenených a progresívnych parametroch rastových faktorov. Naproti tomu pod rastom chápajú rozšírenie ekonomických systémov bez zmeny kvality parametrov základných rastových faktorov. To znamená, že rozvoj zahŕňa v sebe aj inovácie, ktoré spôsobujú kvalitatívne zmeny ekonomického systému, ktorý má v sebe zabudovaný mechanizmus nepretržite vytvárať zmeny a prispôbovať sa inovačným zmenám.

V zhode s názorom Nohlena a Nuschelera (Nohlen, Nuscheler, 1992 In Maier, Tödtling, 1998) je potrebné konštatovať, že radikálne odmietnutie pojmu rozvoj nemá zmysel, lebo žiadna lepšia alternatíva neexistuje.

Podobne ako pri definovaní pojmu „región“, aj pri definícii „regionálneho rozvoja“ sa môžeme oprieť o jeho interpretáciu v rámci zákona 503/2001 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja ako *„o trvalý rast hospodárskeho potenciálu a sociálneho potenciálu regiónu, čo zvyšuje jeho hospodársku úroveň, výkonnosť, konkurencieschopnosť a životnú úroveň jeho obyvateľov“*.

Všeobecne možno povedať, že regionálny rozvoj je súbor predovšetkým sociálnych a hospodárskych procesov a vzťahov prebiehajúcich v regióne. (Rajčák, Rajčáká, 1999)

Tieto procesy a vzťahy ovplyvňujú všetky zložky regiónu i keď možno nie všetky naraz, ale formou postupnej reťazovej reakcie. Naopak jednotlivé zložky regiónu (ako aj ich priestorová štruktúra) majú vplyv na priebeh regionálneho rozvoja. (Hajasová, 2000)

Z geografického uhla pohľadu môžeme teda pojem regionálny rozvoj chápať ako predovšetkým ekonomicko-sociálne procesy prebiehajúce v prírodno-spoločenskom prostredí regiónu, ktoré by mali využívať, ale i rešpektovať podmienky a zvláštnosti tohto prostredia.

Lauko (1990) považuje región za zložitý dynamický priestorový systém, ktorý vznikol na zemskom povrchu na základe interakcie prírodných a socioekonomických javov.

Hamalová (1995) definuje región ako presne štruktúrovaný systém vzájomných väzieb medzi podnikateľskými výrobnými aktivitami, výrobou, sociálno-spoločenskou a finančnou infraštruktúrou, prírodným a sociálnym potenciálom. Súlad medzi týmito štruktúrnymi prvkami je predpokladom rovnovážneho vývoja a autonómneho rastu daného regiónu.

Buček (1998) definuje región ako geografický ohraničené územie, ktoré má kvalitatívne aj kvantitatívne podmienky na sformovanie diverzifikovaného územno-hospodárskeho a sociálneho systému, kde je vysoká intenzita ekonomických a sociálnych vnútorných väzieb, rozvoja väzby s inými územiami a je schopné reprodukovať rastové potreby prevažne z vlastných zdrojov

Sojka (2001) hovorí, že pri vymedzovaní pojmu región sa vychádza zo základného pojmu priestor v geografickom slova zmysle, ktorý je základom všetkých definícií regiónu. Geografický priestor predstavuje súbor prírodných a fyzikálnych vlastností územia. Tieto prírodné a fyzikálne vlastnosti sú územiu vlastné bez toho, či je obývané alebo nie, či sa tam realizuje ekonomická činnosť alebo nie.

Hanclová, Tvrдый (2004) si myslia že, regionálni ekonómovia definujú región ako „územno-priestorový útvar, v ktorom je možné definovať základný socio-ekonomický systém a v priestore ho možno pomocou jedného či viacerých znakov presne vymedziť. Región môžeme vymedziť na základe vzťahov, a to tak, že zlúčime územia, ktoré majú silné vzájomné priestorové väzby, alebo na základe homogenity tak, že zlúčime homogénne územie podľa vybraných znakov alebo na základe funkčnosti. Socio-ekonomický systém sa nenachádza v žiadnom abstraktnom priestore, ale je vymedzený v konkrétnom environmentálnom prostredí, s ktorým je vo vzájomnej interakcii“.

Belajová (2005) uvádza, že z pohľadu regionálnej ekonomiky je región priestorovým podsystemom krajiny ktorého charakterizuje určitá priestorová štruktúra a úroveň ekonomického a sociálneho rozvoja. Je teda nielen priestorovou, ale aj ekonomickou a sociálnou jednotkou.

Ekonomické vedy teda chápu región ako územie, v ktorom funguje určitý princíp usporiadania vzájomných aktivít a väzieb medzi ekonomickými jednotkami (firmy, ľudský a prírodný potenciál, infraštruktúra). Región môže byť formálne alebo neformálne vymedzený na základe konkrétneho účelu, pričom veľkosť priestoru, definovaná ako región, môže byť rôzna.

Spišiak (2000) tvrdí, že z hľadiska regionálnej politiky je pri riešení problémov rozvoja vidieka nevyhnutná definícia vidieckeho regiónu. Vo všeobecnosti sa za vidiecky región považuje homogénne územie s nižšou hustotou obyvateľstva a s vysokou viazanosťou obyvateľstva na poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo, s vysokou migráciou za prácou.

Podľa **zákona o podpore regionálneho rozvoja** je región územne vymedzený priestor na tvorbu a uskutočňovanie regionálnej a štrukturálnej politiky na úrovni druhého stupňa, alebo tretieho stupňa podľa klasifikácie štatistických územných jednotiek. Regionálny rozvoj je trvalý rast hospodárskeho potenciálu regiónu, čo zvyšuje jeho hospodársku úroveň, výkonnosť, konkurencieschopnosť a životnú úroveň jeho obyvateľov. Región tak prispieva k hospodárskemu rozvoju a k sociálnemu rozvoju krajiny.

3 Vzťah poľnohospodárstva na regionálny rozvoj

Podľa Blassa (1995), je poľnohospodárstvo významným spolutvorcom rázu krajiny, udržiavateľom jej širších funkcií a historickej štruktúry osídlenia. Mimo produkčné hľadiská poľnohospodárskeho využívania pôdy popri výrobnej funkcii poľnohospodárstva uvažujú aj s jeho ďalšími funkciami.

Lutkmeier (2002) analyzuje regionálny rozvoj v poľnohospodárstve. Opisuje vzájomný vzťah rozvoja v poľnohospodárskom sektore s cieľom dosiahnuť regionálny rozvoj v Nemecku. Je jasné, že budúcnosť vidieckych oblastí a dedín rozhodne závisí od dlhodobých záruk pracovných príležitostí, postačujúcej infraštruktúry a od starostlivosti o krajinu. Podľa neho rozvoj poľnohospodárstva je dôležitý pre zachovanie identity dedín.

Buchta (1996) tvrdí, že poľnohospodárstvo je nositeľom kumulovaných spoločenských úžitkov, ktoré sa dajú ťažko ekonomicky vyčíslieť, ale sú evidentné v dimenziách vidieka, a to:

- zamestnanosťou časti vidieckeho obyvateľstva, kde je poľnohospodárstvo zdrojom osobných dôchodkov cez pracovnú príležitosť;
- cez prostredie, ktoré vytvára, je stabilizátorom vidieckeho osídlenia;
- prostredníctvom využitia krajiny udržiava jej kultúrny ráz;
- ako dodatočný zdroj príjmu z predaja výrobkov vyrobených v osobnom hospodárstve a faktor znižovania výdavkov rodín cez samozásobovanie;
- cez daň z príjmov a daň z nehnuteľností posilňuje obecné rozpočty a prostredníctvom nich rozvoj obcí;
- významnou podporou kultúrneho a spoločenského života obcí sponzorskou činnosťou a príspevkami i na sociálnej podpore vidieckeho obyvateľstva;
- ako aktivátor rozvoja malého a stredného podnikania cez vznik ďalších nepoľnohospodársky orientovaných subjektov ako spracovanie, výrobné služby, technické služby, atď.;

Buchta (1997) konštatuje, že v poľnohospodárstve sa prejavovala vysoká sociálna zamestnanosť najmä v okresoch južného Slovenska, kde bola nedostatočná ekonomická infraštruktúra. Od roku 1989 dochádza k znižovaniu zamestnanosti v poľnohospodárskej prvovýrobe ako prirodzený sprievodný jav transformácie poľnohospodárskych družstiev.

Autor ďalej tvrdí, že poľnohospodárstvo zamestnávalo „marginálne sociálne skupiny“ (nekvalifikovaní pracovníci, vidiecke ženy, dôchodcovia), teda tú časť práceschopnej populácie, ktorá nemala žiadne iné možnosti lokálneho pracovného uplatnenia.

Podľa Fázikovej (1997) bolo poľnohospodárstvo vždy odvetvím, ktoré bolo vo vzťahu k vidieku rozhodujúce. Tým, že vytváralo pracovné príležitosti pre väčšinu obyvateľstva, bolo aj rozhodujúcim zdrojom dôchodkov, a tým aj blahobytu alebo biedy dediny. Ved' ešte v predvojnovom období zamestnávalo poľnohospodárstvo na Slovensku 40% pracovne aktívneho obyvateľstva.

Ako uvádza Zoborský (2001), slovenské poľnohospodárstvo môže zohrať v ďalšom období vo vývoji slovenskej ekonomiky významnú úlohu. Môže aktivizovať pracovné príležitosti, iniciovať zakladanie nových podnikateľských aktivít a byť impulzom pre rozvoj nadväzujúcich odvetví. Popri tradičnej úlohe poľnohospodárstva rastie v nasledujúcej etape biologizácie výrobnoreprodukčného procesu v celom svetovom hospodárstve jeho význam ako producenta obnoviteľných a ekologicky čistých surovín pre priemysel, energetiku, zdravotníctvo a ďalšie odvetvia.

Nové smery v genetike, vytvárajúce predpoklady pre lepšie zhodnocovanie živín a slnečnej energie v rastlinnej výrobe a efektívnejšie využitie krmív v živočíšnej výrobe spolu s komparatívnymi výhodami našej poľnohospodárskej výroby, vytvárajú predpoklad priaznivej ekonomiky výroby niektorých produktov rastlinného a živočíšneho pôvodu a konkurencieschopnosti. Výkonné poľnohospodárstvo, potravinársky priemysel spolu s lesným a vodným hospodárstvom sa tak stávajú dôležitým prvkom stability hospodárskeho a sociálneho rozvoja.

Poľnohospodársky rezort má osobitné postavenie a zodpovednosť pri využívaní a ochrane prírodných zdrojov, najmä pôdy, vody a lesov, ako aj pri tvorbe estetických hodnôt krajiny a štruktúry osídlenia. Sú to súčasťou nášho prírodného a kultúrneho dedičstva.

Podľa Fázikovej (2003), sa ekonomika regiónov v najvšeobecnejšej polohe vyjadruje prostredníctvom hrubého domáceho produktu, vytvoreného v regióne a vyjadreného v absolútnej hodnote resp. prepočte na jedného obyvateľa. Podľa nej je však mnoho ďalších parciálnych ukazovateľov, prostredníctvom ktorých je ešte možné vyjadriť ekonomický rozvoj v regióne. Tvrdí, že ekonomický rozvoj v regióne je úzko

spätý s jeho dopadom na obyvateľstvo – také sociálne charakteristiky, akými sú zamestnanosť, úroveň osobných dôchodkov, príjem domácností a podobne. Preto rozvoj v regióne často chápe v súčinnosti ako sociálno-ekonomický rozvoj, t.j. v súvislosti ekonomického a sociálneho prejavu. Ekonomický rozvoj regiónu je dynamická veličina

4 Plánovanie regionálneho rozvoja

Plánovaním môžeme označiť činnosť smerujúcu k ovplyvňovaniu budúcich dejov tak, aby sme dosiahli vopred stanovených cieľov. Každé plánovanie postupuje od stanovenia cieľov (čo chceme) cez analýzu stavu, možností a prostriedkov ako budúcnosť ovplyvniť (ako sme na tom), koncepciu - "projekt" vlastného aktívneho chovania, ktoré by malo za daných podmienok viesť k dosiahnutiu cieľov (ako na to) až k realizácii zámerov. Každé plánovanie by malo v sebe taktiež obsahovať zabudovaný systém spätných väzieb, ktoré korigujú celý proces tak, aby odpovedal stále sa meniacim podmienkam prostredia, v ktorom sa odohráva. (Maier, 2000)

Jedným z prístupov k riešeniu problematiky plánovania regionálneho rozvoja je aj metodika *strategického plánovania*. Strategické plánovanie predstavuje systematický spôsob ako organizovať zmeny a vytvárať v celej spoločnosti široký konsenzus a spoločnú víziu pre rozvoj regiónu. Ide o tvorivý proces, ktorý určí problémové oblasti a nájde zhodu ohľadom stanovených cieľov a opatrení, ktoré ak budú naplnené, pomôžu riešiť situáciu v týchto problémových oblastiach.

Proces strategického plánovania regionálneho rozvoja v sebe zahŕňa nasledovné kroky:

- analýza územia a prieskum názorov obyvateľstva;
- SWOT analýza;
- problémová analýza;
- strategická vízia;
- stanovenie strategických a špecifických cieľov;
- určenie opatrení a priorít;
- realizácia a monitoring;

4.1 Analýza územia a prieskum názorov obyvateľstva

Cieľom analýzy územia je posúdiť lokálne charakteristiky a trendy na pozadí regionálneho, resp. národného vývoja a určiť tak zhody alebo naopak zvláštnosti, ktoré môžu slúžiť ako zdroj komparatívnych výhod (tie je potrebné čo najlepšie využiť), alebo naopak ako zdroj ohrozenia (tie je potrebné eliminovať). Analýza územia vychádza z pravidelne publikovaných „tvrdých“ dát, ktoré sú uvádzané v rôznych štatistických

a literárnych zdrojoch. Tieto údaje a informácie o území je vhodné kombinovať s prieskumom názorov obyvateľstva, ktorý je zameraný na získanie aktívnych postojov a názorov miestneho obyvateľstva (tzv. „mäkké“ dáta) na problematiku rozvoja ich územia.

4.1.1 SWOT analýza

SWOT analýza predstavuje ďalšiu analytickú etapu, ktorá vychádza z hodnotenia silných a slabých stránok územia (vnútorná analýza) a príležitostí a ohrození (vonkajšia analýza). Vnútorná analýza hodnotí súčasný stav regiónu na základe jeho vnútornej charakteristiky. Poukazuje na to, čo má v území na rozvoj pozitívny vplyv (silné stránky) a čo negatívny (slabé stránky), pričom predstavitelia regiónu ich dokážu svojim aktívnym prístupom ovplyvňovať. Vonkajšia analýza predstavuje hodnotenie regionálnych, národných i zahraničných vplyvov ekonomického, sociálneho a politického charakteru, ktoré ovplyvňujú možnosti rozvoja územia. Niekedy sú podceňované, pretože predstavujú rozhodnutia (daňové reformy, prijímanie zákonov a pod.) prijaté na úrovni, ktorá je pomerne vzdialená lokálnej úrovni. Tento fakt ešte podporuje tá skutočnosť, že predstavitelia na úrovni obcí resp. mikroregiónu ich dokážu ovplyvňovať iba minimálne.

4.1.2 Problémová analýza

Po spracovaní a zhodnotení analytických informácií je potrebné identifikovať hlavné problémy, resp. hlavné problémové oblasti, ktoré sa stanú ústrednými bodmi ďalšieho zamerania procesu strategického plánovania. Ich správna identifikácia vychádza jednak zo spolupráce so zástupcami samospráv, miestnymi podnikateľmi a obyvateľmi ako aj z predikcie negatív identifikovaných v slabých stránkach a ohrozeniach v rámci SWOT analýzy. Pri tejto etape sa pomenujú jednotlivé problémy, ktoré sa potom usporiadajú do skupín (podľa charakteru problémov a ich vzájomnej prepojenosti). Tieto skupiny sa následne označia príslušnými názvami, ktoré ich vystihujú. Takto označené skupiny potom predstavujú jednotlivé problémové oblasti, na ktoré sa v ďalšom procese strategického plánovania naformulujú strategické a špecifické ciele a k nim príslušné opatrenia.

4.2 Strategická vízia

Štandardnou súčasťou tvorby rozvojovej stratégie, ako uvádza Borecký (2000), je formulácia základných smerov (trajektórií) rozvoja, ktoré sú východiskom pre stanovenie strategických cieľov, pretože vymedzujú celkový rámec ďalších krokov spracovania rozvojovej stratégie. Strategická vízia potom vychádza z načrtnutia a špecifikácie tej z trajektórií, ktorá predstavuje najpravdepodobnejšie smerovanie rozvoja. Zmyslom strategickej vízie je dosiahnuť presnejšiu a konkrétnejšiu predstavu o orientácii hodnoteného regiónu do budúcnosti. Strategická vízia popisuje ideálnu situáciu, ktorá nastane po realizácii strategických a špecifických cieľov.

4.2.1 Stanovenie strategických a špecifických cieľov

Strategické a špecifické ciele úzko nadväzujú na predstavu o budúcnosti regiónu. Formulácia týchto cieľov vychádza z analýz a informácií z predchádzajúcich krokov a ich identifikácia je nevyhnutná, pretože do nich sa bude v budúcnosti koncentrovať lokálne úsilie zúčastnených strán (verejného, súkromného i tretieho sektora a pod.), ich čas ako aj prístup k finančným zdrojom. Špecifické ciele v tomto zmysle bližšie charakterizujú a rozvíjajú strategické ciele a ich úlohou je načrtnúť predstavu o tom, čo chceme dosiahnuť v rámci strategických cieľov. Pri stanovení strategických a špecifických cieľov sa vychádza predovšetkým z predchádzajúcich dvoch krokov - strategickej vízie a problémovej analýzy, pretože z úrovne hlavných problémov sa naformulujú strategické ciele a z úrovne jednotlivých problémov sa určia špecifické ciele.

Pri procese identifikácie týchto cieľov je možné využiť metódu tzv. brainstormingu. Podstata metódy spočíva v skúsenosti, že skupina je za určitých podmienok schopná v rovnakom čase vyprodukovať viac nápadov než jednotlivec a čím je v diskusii viac návrhov, tým vyššia je pravdepodobnosť, že sa získa to najlepšie riešenie. (Kol., 2004)

4.2.2 Určenie opatrení a priorít

Stanovenie strategických a špecifických cieľov a určenie opatrení a priorít predstavujú v rámci strategického plánovania tzv. plánovaciu časť, ktorá je úzko

prepojená s predchádzajúcimi krokmi, pretože opatrenia naplňujúce strategický plán vychádzajú prostredníctvom špecifických cieľov z problémovej analýzy a majú navrhnuť riešenia uvedených problémov. Od stupňa úspešnosti ich riešenia závisí aj samotný rozvoj územia, ktorý je hlavným cieľom celého procesu strategického plánovania. Význam a dôležitosť jednotlivých cieľov a k nim príslušných opatrení je rôzna. Niektoré opatrenia je potrebné realizovať prednostne (majú prioritné postavenie), s realizáciou iných je možné počítať v blízkej budúcnosti. Určenie postupnosti dôležitosti jednotlivých opatrení má relatívne subjektívny charakter, preto pre jeho objektivizáciu je potrebné využiť čo možno najširší okruh názorov predstaviteľov dotknutého územia ako i externých spolupracovníkov. Význam jednotlivých opatrení je potrebné zhodnotiť z hľadiska nasledujúcich kritérií (upravené podľa Berman, 1998):

- vplyv na dosiahnutie strategického cieľa;
- realizovateľnosť;
- načasovanie;
- vplyv na investície a tvorbu pracovných miest;
- účasť súkromného sektoru;
- nadväznosť na iné

Určením opatrení a priorít sa zavŕši proces vypracovania strategického plánu, ktorý by mal byť pred konečným prijatím prezentovaný na verejnosti z dôvodu možnosti pripomienkovania.

Takto prijatý strategický plán by mal byť:

1. *reálny* – mal by obsahovať reálne naplánované projekty, pričom za každý projekt by mala byť určená osobná zodpovednosť, mal by mať reálne odhadnuté náklady a potrebný čas na realizáciu
2. *flexibilný* – plán nie je nemenný, musí byť možné ho dopĺňať, meniť niektoré časti v závislosti od dôležitosti okolností, ktoré sa počas jeho realizácie zmenili
3. *transparentný* – musí byť otvorený pre každého občana a nie iba pre úzku skupinu autorov, mal by byť umiestnený na verejne prístupnom mieste (ako aj na internete) s možnosťou nahliadnutia a vyjadrenia opodstatnených pripomienok a návrhov, ktoré môžu byť po náležitom zvážení zahrnuté do plánu

4. *vyjadrovať spoločný postup* – strategický plán má byť výsledkom spoločného úsilia zúčastnených strán, ktoré majú zároveň spoločne zdieľať zodpovednosť za jeho realizáciu
5. *monitorovateľný a hodnotiteľný* - s odstupom času je potrebné merať a hodnotiť dopad plánu na dané územie so zameraním na jeho rozvoj, stagnáciu, či dokonca úpadok

4.2.3 Realizácia a monitoring

Zmyslom úspešného strategického plánovania je jeho realizácia, ktorá je závislá najmä na relevantnej identifikácii a priradení potrebných zdrojov. V rámci realizácie strategického plánu je potrebné priebežné vyhodnocovanie toho, čo má byť dosiahnuté s tým, čo dosiahnuté skutočne je. Monitorovacia činnosť by sa mala sústrediť najmä na hodnotenie toho, či strategický plán naplnil zvolené ciele a či naplňované ciele sú stále aktuálne.

Vonkajšie väzby strategického plánu a jeho postavenie v systéme riadenia a správy je možné definovať nasledovne (upravené podľa Turba, 1996):

- *pre zložky samosprávy* – by sa strategický plán mal po prejednaní a schválení Zastupiteľstvom stať záväzným programovým dokumentom a akčnou smernicou politickej reprezentácie mesta resp. regiónu
- *pre miestne zložky samosprávy* – by mal byť základnou informáciou o zámeroch mesta resp. regiónu ako celku, rámcom pre vytváranie vlastných lokálnych stratégií a programov
- *politické strany* – môžu strategický plán využiť k príprave svojich volebných programov
- *vzťah strategického plánu k verejnosti je kľúčový* – z ich potrieb musí program vychádzať, s jeho koncepčnými víziami, cieľmi i akčným programom by mali byť občania zoznámení a mali by ho prijať za svoj
- *pre vyššie úrovne štátnej správy* – môže strategický plán slúžiť ako podklad pre prejednávanie o účasti štátu (širšieho regiónu) na rozvoji obce – o legislatívnych úpravách, finančnej účasti a iných formách účasti

- *voči podnikateľskej sfére* – plní strategický plán garančnú funkciu – poskytuje informácie o zámeroch a očakávanom budúcom správaní sa obce (regiónu) a tým aj do istej miery i o budúcich podmienkach podnikania v nej, dáva zároveň priestor na formovanie partnerstiev verejnej a súkromnej sféry a vznik rozvojových iniciatív
- *pre odvetvové koncepcie* – strategický plán určuje základné princípy rozvoja, vo všeobecnej úrovni zaisťuje medziodvetvovú koordináciu a naznačuje súvislosti
- *pre územný plán* – môže strategický plán slúžiť ako základný zadávací dokument (územné a hospodárske zásady), či ako podklad pre jeho prípravu

Vzhľadom k spoločenskej závažnosti a aktuálnosti problematiky regionálneho rozvoja, upiera k nej svoju pozornosť stále väčší počet geografov, ekonómov, sociológov, ekológov a odborníkov ďalších vedných odborov, ktorí sa zaoberajú teoreticko-metodologickou stránkou regionálneho rozvoja. Povzbudením v tomto smere je, že o ich výsledky začínajú prejavovať záujem aj politici a pracovníci decíznej sféry. A práve praktické využitie týchto poznatkov dáva dobrý základ a predpoklad, že navrhované metodiky a prístupy v rámci regionálneho rozvoja sú potrebné a ich ďalšie rozpracovanie a zdokonalenie bude mať pozitívny dopad na celú spoločnosť a jej úspešné napredovanie.

5 Cieľ práce

Základným cieľom diplomovej práce bola analýza postavenia poľnohospodárstva v Kysuckom regióne a zistenie jeho vplyvu na rozvoj regiónu. Predmetom skúmania bol jeden z najzaostalejších regiónov Slovenska, Kysucký región. Na základe dostupných údajov som sa snažil prehľadne zobrazit' vplyv poľnohospodárstva na vybraný región.

Vychádzajúc z cieľa diplomovej práce som charakterizoval postavenie poľnohospodárstva vo vybranom regióne, zároveň som analyzoval aj využívanie poľnohospodárskeho fondu.

Ďalším cieľom bolo hlbšie popísať poľnohospodársku produkciu, zvlášť so zameraním na rastlinnú a živočíšnu produkciu.

Snažil som sa poukázať na pozitívny aj negatívny vplyv poľnohospodárstva na rozvoj regiónu Kysúc.

Parciálnymi cieľmi sú:

1. Socio-ekonomická analýza Kysuckého regiónu;
2. Analýza výkonnosti poľnohospodárskej výroby v regióne;
3. Prieskum zameraný na poznanie vplyvu poľnohospodárstva na rozvoj regiónu;

6 Metodika práce

Vzhľadom na vytýčené ciele, metodika diplomovej práce vychádza z predpokladu, že poľnohospodárstvo výrazne ovplyvňuje rozvoj regiónov. Poľnohospodárstvo považujeme za multifunkčný sektor. Následkom toho, že poľnohospodárstvo by malo zabezpečiť dostatok zdravých potravín, rôznorodú krajinu a zamestnanosť na vidieku.

Analýza vplyvu poľnohospodárskej činnosti na región Kysúc bola uskutočnená za obdobie 2009 – 2010.

V prvej kapitole sú uvedené všeobecné informácie týkajúce sa obyvateľstva, rozlohy, klimatických podmienok. Pôdnych podmienok, členenie kraja, množstvo zrážok. Zdrojmi údajov sú štatistické ročenky za rok 2009 – 2010, informácie zo štatistického úradu, informácie od zamestnancov a samostatne hospodáriacich roľníkov v oblasti Kysúc a internetové zdroje ktoré sú uvedené v prehľade použitej literatúry.

Druhá kapitola je zameraná na vývoj obyvateľstva a jeho aktuálny stav v rámci územia regiónu. Jej súčasťou je:

- analýza počtu a hustoty obyvateľstva za sledované obdobie
- veková štruktúra obyvateľstva
- prirodzený a mechanický pohyb obyvateľstva v kraji za sledované obdobie

Údaje potrebné k vypracovaniu tejto časti boli získané, podobne ako pri prvej časti, zo štatistických ročeník za príslušný rok a z dokumentov zverejnených na internete.

Tretia kapitola sa zaoberá využitím pôdneho fondu, pestovanými plodinami a druhmi chovaných hospodárskych zvierat.

Získané poznatky prostredníctvom analýzy a komparácie budú zahrnuté a použité na vyvodenie záveru a vypracovanie návrhov a opatrení.

Pri vypracovaní boli použité viaceré materiály a to v podobe domácej aj zahraničnej odbornej literatúry, štatistické ročenky, internet, konzultácie s pracovníkmi poľnohospodárskych podnikov, konzultácie s pracovníkmi ŽSK a mestského úradu v Kysuckom novom meste.

7 Všeobecná charakteristika Kysuckého regiónu

Región Kysuce patrí k najkrajším kútom stredného Slovenska. Leží na trojhraničí štátov Európskej únie, kde priamo susedí s Poľskou a Českou republikou. Slovensko, a teda aj región Kysuce je súčasťou Schengenského priestoru, takže návštevníci môžu voľne prekračovať hranice na ktoromkoľvek mieste zmluvných štátov. Týmto sa otvorili nové možnosti letnej i zimnej turistiky, cykloturistiky a komplexného spoznávania susediacich regiónov s rôznou históriou a kultúrou.

V súčasnosti sú Kysuce rozdelené na dva okresy:

- okres *Čadca*
- okres *Kysucké Nové Mesto*

Okres **Čadca** zahŕňa 21 vidieckych sídel a dve mestá. Hustota obyvateľstva na 1 km² dosahuje 135, 25 obyvateľov. Čadca sa stala administratívnym, kultúrnym a hospodárskym centrom. Na severe okresu tvorí štátnu hranicu s Poľskom, severozápad tvorí okraj hranice s Českou republikou. Južná časť okresu susedí s okresmi Považská Bystrica, Bytča, Žilina, Kysucké Nové Mesto a Dolný Kubín. Východ okresu Čadca susedí s okresom Námestovo. Rozloha okresu predstavuje je 760 km², tvorí teda 1,55% z rozlohy SR. Súčasný približný počet obyvateľov okresu činí 92 300, predstavuje 1,75% z celkového počtu obyvateľov SR.

Územie **Kysuckého Nového Mesta** a okolia sa rozprestiera v oblasti Javorníkov a Kysuckej vrchoviny. Región je situovaný na severozápade Žilinského kraja a prechádza ním severo – južná dopravná tepna spájajúca centrum regiónu Žilina s Poľskou republikou a Českou republikou. Predstavuje ju cesta I/11 (E75) a medzinárodná železničná trať. V okrese prevažuje výroba strojov a zariadení (výroba ložísk), čo má v regióne viac než päťdesiatročnú históriu. Z celkového počtu zamestnaných v priemysle v okrese pracuje vyše 80 percent v strojárstve.

V okrese medziročne poklesla zamestnanosť o 3,4%, s čím priamo súvisí rast uchádzačov o zamestnanie o 4,9%. Región zaznamenáva prirodzený prírastok obyvateľstva.

Mimo dobrej dostupnosti patrí medzi výhody okresu aj kvalifikovaná pracovná sila a dobrá sieť škôl.

Geologicky sa rozprestiera prevažne vo flešovom pásme a čiastočne v bradlovom, ktoré je v južnej časti územia. Styk flyšového a bradlového pásma je tektonický. Územie Kysuckého Nového Mesta patrí do povodia Váhu a preteká ním Kysuca. Ďalšie väčšie toky, ktoré sa vlievajú do Kysuce sú Vadičovský potok, Neslušanka a Snežnica. Počas roka je vysoká prietoková rozkolísanosť týchto prítokov a ich vodnatosť závisí hlavne na zrážkach.

Kysucké Nové Mesto patrí do mierne teplej klimatickej oblasti Slovenska. Priemerná ročná teplota mesta je 80oC. Vegetačné obdobie trvá 275 dní v roku .Priemer zrážok je 779 mm. Snehové pokrytie trvá 80 – 100 dní.

7.1 Klimatické pomery

Z hľadiska klimaticko-geografických typov (Tarábek, 1980), patrí územie regiónu do dvoch typov klímy:

- kotlinovej, ktorá predstavuje mierne teplé až chladné územie, mierne suché až vlhké s veľkou inverziou teplôt
- horskej, ktorá zaberá ostatnú časť územia, a ktorá sa v dôsledku členitosti reliéfu a veľkých rozdielov v nadmorskej výške diferencuje do subtypov:
 - o teplý,
 - o mierne teplý,
 - o mierne chladný (prevažuje na väčšine územia),
 - o studený,
 - o veľmi studený.

7.2 Kvalita ovzdušia

Z hľadiska potenciálneho znečistenia ovzdušia sú veterné pomery (veľký podiel bezveterných dní a dní s nízkymi rýchlosťami vetra a značný počet inverzných situácií vytvára nepriaznivé rozptylové podmienky) v Kysuckej lokalite veľmi nepriaznivé relatívne menšie zdroje exhalátov vedú k vysokej úrovni znečistenia v prízemnej vrstve.

7.3 Demografický potenciál

Neoddeliteľnou súčasťou transformačného procesu ekonomiky a spoločnosti je realizácia politiky zamestnanosti ako súčasť hospodárskej politiky, ktorá je zároveň úzko prepojená s regionálnou politikou, so sociálnou politikou v oblasti rozvoja ľudských zdrojov a so vzdelávacou politikou. Realizovaná politika zamestnanosti musí priebežne reagovať na meniace sa podmienky na trhu práce.

Ľudské zdroje sú významným nástrojom znižovania sociálno-ekonomických rozdielov medzi regiónmi Slovenska. Naviazaním na následné dokumenty akými sú:

- Národný plán zamestnanosti (2000),
- Spoločné hodnotenie priorít zamestnanosti v SR (2001),
- Programové vyhlásenie vlády SR (2002),
- Národný akčný plán zamestnanosti na roky 2002 a 2003 (2002),

Milénium - Národný program výchovy a vzdelávania v SR na najbližších 15 -20 rokov (2002) a ich naplnením sa otvárajú možnosti znižovania rozdielov medzi SR a členskými štátmi EÚ.

Na základe miery urbanizovanosti, ŽSK je typom prevažne urbanizovanej spoločnosti (51,3 % mestského obyvateľstva). Na druhej strane je potrebné povedať, že náš vidiek svojím sídelným rozsahom (94,3 % sídiel) a tým, že tu býva 48,7 % obyvateľstva kraja vytvára sociálne, bezpečnostné a enviromentálne kvality tohto prostredia. Vidiecka krajina tak zohráva významnú úlohu a má významné miesto v sociálno-priestorovej organizácii a rozvoji ŽSK.

Tab. 2

[Prehľad vývoja obyvateľstva za rok 2009]

Okres, obec, mesto	Stav 1. 1.	Novonarodení	Zomretí	Prírodný prírastok, (-úbytok)	Prisťahovaní	Vysťahovaní	Prírastok, (-úbytok) sťah.	Prírastok, (-úbytok) zahr. sťah.	Celkový prírastok, (-úbytok)	Stav 31.12.
A	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Kysucké Nové Mesto	16367	158	110	48	160	281	-121	11	-73	16294
Kysucký Lieskovec	2305	28	25	3	51	25	26	4	29	2334
Lodno	971	14	7	7	3	17	-14	0	-7	964
Lopušné Pažite	468	5	6	-1	9	2	7	0	6	474
Nesluša	3290	42	34	8	29	38	-9	2	-1	3289
Ochodnica	1971	21	25	-4	17	27	-10	0	-14	1957
Povina	1129	11	12	-1	22	7	15	0	14	1143
Radola	1408	12	16	-4	41	16	25	2	21	1429
Rudina	1693	18	21	-3	42	21	21	4	18	1711
Rudinka	389	5	4	1	7	6	1	0	2	391
Rudinská	990	13	6	7	10	10	0	0	7	997
Snežnica	1015	11	10	1	10	12	-2	0	-1	1014

7.4 Infraštruktúra a vybavenosť

Kysucké Nové Mesto sa nachádza na severozápade Slovenska, medzi mestami Žilina a Čadca. V bezprostrednej blízkosti mesta ležia menšie, či väčšie dediny ako Radoľa, Horný Vadičov, Dolný Vadičov, Kysucký Lieskovec, Povina, Nesluša, Rudina, Rudinská, Rudinka, Snežnica, Ochodnica a ďalšie. Od krajského mesta Žilina je Kysucké Nové Mesto vzdialené 10 km na sever. Od mesta Čadca je vzdialené 20 km na juh.

7.4.1 Technická infraštruktúra

Osobná doprava - mesto leží vedľa cesty medzinárodného významu E 75 (Balt-Beograd-Atény). Do mesta sa vstupuje cez most ponad rieku Kysuca, na ktorý treba odbočiť v obci Radoľa. Prvý oblúkový oceľový most na tomto mieste sa nachádzal už v roku 1875. Zo severu je možné prejsť do mesta cez nový most, na ktorý sa odbočuje v obci Povina.

Autobusová doprava - doprava je možná z mesta Žilina alebo Čadca. Autobusy premávajú pomerne často. Možné je vystúpiť na jednej z troch autobusových zastávok: Biely dom (za mostom po vstupe do mesta), Park (nedaleko Belanského ulice smerujúcej na námestie) a Hlavná stanica (ktorá susedí so železničnou stanicou).

Železničná doprava - mestom prechádza železničná trať 127 Žilina – Čadca – Svrčinovec zastávka – Mosty u Jablunkova ČD.

Mestská hromadná doprava - pravidelná premávka mestskej autobusovej dopravy je realizovaná na piatich linkách. Mestskú hromadnú dopravu využívajú najmä deti základných škôl a študenti.

Letecká doprava - najbližšie letisko sa nachádza pri Žiline v Dolnom Hričove, ktoré bolo dané do prevádzky v roku 1975. Letisko má dnes medzinárodný charakter, letecké spoje premávajú v pracovných dňoch na letisko Praha-Ruzyně. Na letisku bol postavený nový terminál. Dĺžka prístávacej plochy je 1 200 m. Pristávať tu môžu lietadlá s kapacitou do 60 cestujúcich. Plánované je rozšírenie prístávacej dráhy, aby tu mohli pristávať aj väčšie lietadlá.

7.4.2 Sociálna infraštruktúra

Materské školy

- Materská škola, Ul. 9. mája 1292, Kysucké Nové Mesto
- Materská škola, Komenského ul. 1162, Kysucké Nové Mesto
- Materská škola, Litovelská ul. 605, Kysucké Nové Mesto
- Materská škola Budatínska Lehota 31, 041/421 27 88

Základné školy

- Základná škola Clementisova ul., Kysucké Nové Mesto
- Základná škola Dolinský potok, Kysucké Nové Mesto
- Základná škola Nábřežná ul., Kysucké Nové Mesto
- Základná umelecká škola, Hviezdoslavova ul., Kysucké Nové Mesto
- Špeciálna základná škola, Lipová ul. 622, Kysucké Nové Mesto,

Stredné školy

- Gymnázium, Komenského ul., Kysucké Nové Mesto
- Spojená škola, SPŠ a OA, Nábřežná ul., Kysucké Nové Mesto
- Spojená škola, SOU a SOŠ, Športová ul., Kysucké Nové Mesto
- Odborné učilište, Murgašova ul., Kysucké Nové Mesto

Iné centrá

- Centrum voľného času, Komenského ul., Kysucké Nové Mesto
- Centrum voľného času sv. Jakuba, Komenského ul., Kysucké Nové Mesto
- Centrum PPP a prevencie, Komenského ul, Kysucké Nové Mesto

7.5 Základná dlhodobá stratégia – vízia

7.5.1 Kysucký región ako súčasť Žilinského samosprávneho kraja

Kysucký región je otvorený, dynamicky sa rozvíjajúci, spolupracujúci, komunikujúci, exportujúci aj importujúci. Je to konkurencieschopný región so silným inovačným

potenciálom využívajúci informačno-komunikačné technológie vo všetkých významných oblastiach života spoločnosti. Výskum a vývoj v regióne sú nenahraditeľným a najväčším zdrojom vysoko kvalitných poznatkov potrebných pre podnikateľskú prax a s využitím inovácií smerujú k vytvoreniu poznatkovej ekonomiky.

Tento región môžeme pomenovať i „učiaci sa región“, reagujúci na požiadavky trhu práce, aktívne podporujúci zvyšovanie zamestnanosti, rozširujúci verejné služby pre skvalitnenie života obyvateľstva, moderného zdravotníctva, kultúrneho, športového využitia v nadväznosti na tradície regiónu s rešpektovaním klasických rodinných vzťahov.

Kysucký región má v sídlach silný inovačný potenciál. Zvyšuje sa výkonnosť v oblasti cestovného ruchu. Vidiecke oblasti sú na ceste k transformácii, pomáhajú im nástroje na vyrovnávanie regionálnych rozdielov – predovšetkým diverzifikácia hospodárskej činnosti. Identita/špecifickosť sídiel a subregiónov je zachovaná a dobre využívaná v prospech kvalitných miestnych produktov.

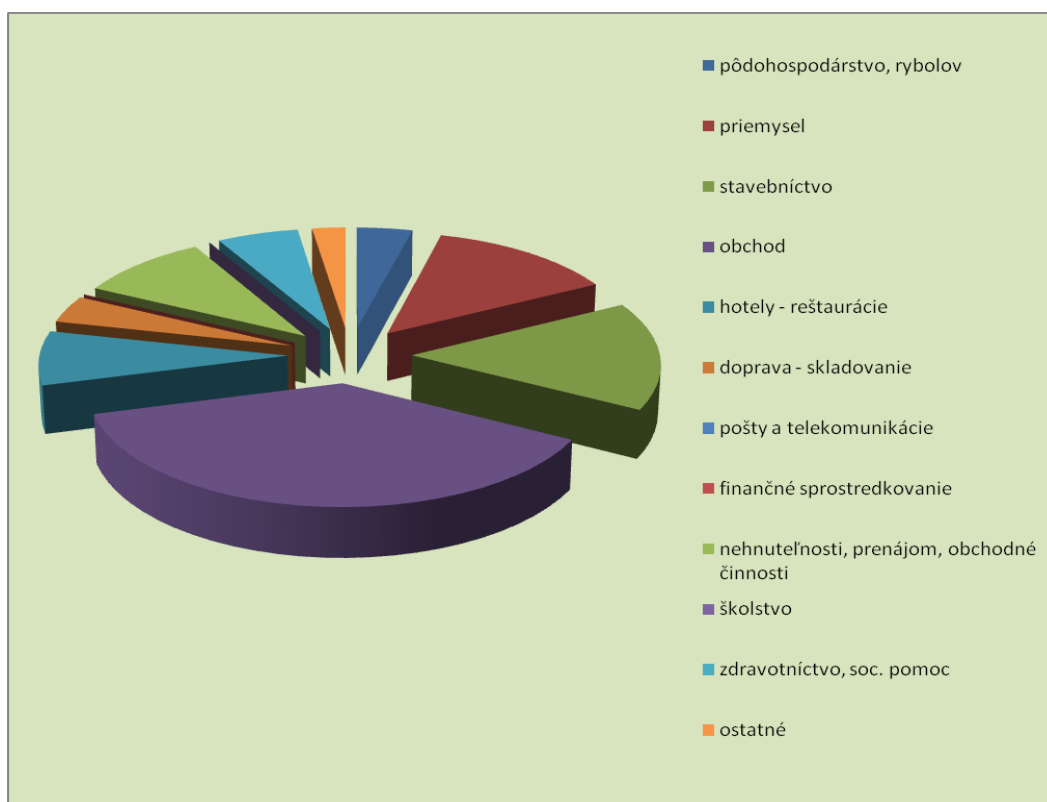
Kysucký región so svojim čistým životným prostredím je regiónom s kvalitne vybudovanou dopravnou, podnikateľskou a verejnou infraštruktúrou, vysoko rozvinutými informačnými technológiami a atraktívnym turizmom.

Základná rozvojová stratégia Kysuckého regiónu sa snaží reflektovať na prebiehajúce globálne a modernizačné trendy. Vzdelávanie, vedomosti a poznatky ako najdôležitejšia súčasť ekonomického rozvoja a v jeho rámci aj rozvoja regionálneho, vyžadujú prispôbiť správanie inštitúcií a jednotlivcov v regióne a tak vytvoriť predpoklady pre úspech v súťaži regiónov nielen v rámci Slovenska, ale aj Európskej únie. Je to výzva aj pre samosprávne orgány a inštitúcie podieľajúce sa na riadení rozvoja nášho regiónu. Je to nielen celosvetový trend a je aj naša ambícia. Presadenie jedného z určujúcich trendov identifikujúcich rastúci vplyv vedy, techniky a vzdelávania v kraji vyžaduje definovať také ciele a priority a implementovať – zaviesť do praxe také inštitucionálne, finančné, personálne a iné nástroje, ktoré dokážu postupne naplniť túto predstavu.

7.5.2 Ekonomická základňa

V regióne sa nachádza 383 podnikov z toho 25 podnikov vlastní zahraničné spoločnosti a 8 medzinárodné spoločnosti. V regióne pracuje 30 SHR, 8

poľnohospodárskych družstiev a 4 podniky s právnou formou s.r.o. Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov v tomto regióne je 15 684 obyvateľov. Priemerná mesačná mzda je na úrovni 724, 16 € brutto. Evidovaná nezamestnanosť je historicky najvyššia a to 6, 58%.

Obr. 1

[Prehľad zamestnanosti podľa odvetví za rok 2009]

Významní investori:

- INA Kysuce, a.s - výroba strojov a zariadení (D)
- ARVIN MERITOR – automobilový priemysel (USA)
- TECHBERG, s.r.o – výroba strojov a zariadení (SK,D)
- NN SLOVAKIA - strojov a zariadení (USA)
- KINEX-KLF a.s - strojov a zariadení (SK)
- KINEX-STROJÁREŇ s.r.o - strojov a zariadení (SK)
- KLF-ZVL Kováčna, a.s - strojov a zariadení (SK)
- Pentatech s.r.o - strojov a zariadení (SK)
- Myotis – výroba nábytku (SK)

Poľnohospodárske podniky:

- Poľnohospodárske družstvo Nesluša
- Roľnícke družstvo Rudina
- Poľnohospodárske obchodné družstvo Radol'a
- Družstvo podielnikov Povina, družstvo
- František Hunčík Farma Ochodnica
- Poľnohospodárske a lesnícke obchodné družstvo Kysucký Lieskovec

7.6 Postavenie poľnohospodárstva v ekonomickej základni regiónu Kysúc

Región Kysúc má priemyselno-poľnohospodársky charakter. Postavenie poľnohospodárstva v tomto regióne je významným odvetvím. V podmienkach kraja môže toto odvetvie efektívne naplňať svoju strategickú funkciu a zabezpečiť potravinovú dostatočnosť Slovenskej republiky. Z celkového počtu obyvateľov je v poľnohospodárstve zamestnaných 8%.

7.6.1 Primárny pôdny fond

Môžeme hovoriť o pôde nevyhnutnej pre zabezpečenie poľnohospodárskej produkcie Slovenska.

Primárna poľnohospodárska pôda je pôda, ktorú je zo strategického účelu potrebné ponechať pre priame poľnohospodárske využitie, t.j. pre takú úroveň pestovania rastlín a chovu zvierat, ktorá neohrozí potravinovú dostatočnosť obyvateľstva. Je to "rodinné striebro" krajiny pre poľnohospodárstvo a výrobu potravín, preto sa označuje ako základná - primárna - bázická pôda.

Z metodického hľadiska ide o pôdu, ktorá je registrovaná v LPIS a z hľadiska začlenenia do typologicko-produkčných kategórií poľnohospodárskeho pôdneho fondu ide o potenciálne

- orné pôdy (O1, O2, O3, O4, O5, O6, O7) a striedavé polia
- stredne produkčné polia a produkčné trávne porasty (OT1).

Ide o pôdy s najvyšším produkčným potenciálom, bodová hodnota BPEJ je v rozpätí 38 - 100 bodov a priemerná bodová hodnota BPEJ 70,35 b.

O1 – najproduktnejšie orné pôdy (sa v danej oblasti nenachádza 0%)

O2 – vysoko produkčné orné pôdy (sa v danej oblasti nenachádza 0%)

O3 – veľmi produkčné orné pôdy (sa v danej oblasti nenachádza 0%)

O4 – produkčné orné pôdy (sa v danej oblasti nenachádza 0%)

O5 – stredne produkčné orné pôdy (4,6%)

O6 – menej produkčné orné pôdy (7,94%)

O7 – málo produkčné orné pôdy (14,84%)

Zastúpenie typologicko-produkčných kategórií pôd v Kysuckom regióne v % z poľnohospodárskej pôdy.

Primárny poľnohospodársky pôdny fond zaberá **1 367 853 ha**, čo predstavuje asi 56% v súčasnosti evidovaných poľnohospodárskych pôd Slovenska v LPIS.

7.6.2 Sekundárny pôdny fond

Sekundárna poľnohospodárska pôda – pôda, ktorú je za predpokladu záujmu spoločnosti možné dočasne použiť na iné ako potravinové účely, pričom takýmto využívaním nedôjde k jej znehodnoteniu (charakter i vlastnosti ostávajú prakticky nezmenené). Túto pôdu je možné vyčleniť na alternatívne poľnohospodárske využitie, výrobu bioenergií, na výrobu surovín, na zalesnenie, športové, turistické a rekreačné účely a časť z neho môže byť využitá aj na zábery.

Z metodického hľadiska ide o pôdu, ktorá je registrovaná v LPIS a z hľadiska začlenenia do typologicko-produkčných kategórií poľnohospodárskeho pôdneho fondu ide o

- potenciálne striedavé polia
- menej a málo produkčné polia
- produkčné trávne porasty (OT2, OT3)
- potenciálne trávne porasty (T1, T2, T3)
- pre agroekosystémy nevhodné územia (N).

Ide o pôdy s bodovou hodnotou BPEJ v rozpätí 1 - 55 bodov a priemernou bodovou hodnotou BPEJ 29,43 b.

OT1 - Stredne produkčné polia a produkčné trávne porasty (sa v danej oblasti nenachádza 0%)

OT2 - Menej produkčné polia a produkčné trávne porasty (0,38%)

OT3 - Málo produkčné polia a produkčné trávne porasty (6,51%)

T1 - Produkčné trvalé trávne porasty (5,89%)

T2 - Menej produkčné trvalé trávne porasty (44,65%)

T3 - Málo produkčné trvalé trávne porasty (13,15%)

N - Pre agroekosystémy nevhodné územia (2,03%)

Zastúpenie typologicko-produkčných kategórií pôd v Kysuckom regióne v % z poľnohospodárskej pôdy.

Sekundárny poľnohospodársky pôdny fond zaberá 696 038 ha, čo predstavuje asi 29% v súčasnosti evidovaných poľnohospodárskych pôd Slovenska v LPIS.

7.6.3 Ostatný pôdny fond

Ostatná poľnohospodárska pôda je pôda, ktorá by mala byť prednostne využívaná na alternatívne poľnohospodárske využitie, na pestovanie energetických plodín a rôzne nebiologické účely - športové, turistické, rekreačné a na zábery.

Z metodického hľadiska ide o pôdu, ktorá nie je registrovaná v LPIS, ale patrí do poľnohospodárskeho pôdneho fondu. Ostatný poľnohospodársky pôdny fond zaberá **369 088 ha**, čo predstavuje asi 15% v súčasnosti evidovaných poľnohospodárskych pôd Slovenska.

7.6.4 Využitie pôdneho fondu

Súpis plôch osiatych poľnohospodárskymi plodínami v ha k 20. 5. 2010:

Plodina:	ha
Pšenica ozimná spolu	35,0 ha
Pšenica jarná	35,0 ha
Obilniny spolu	90,12 ha
Zemiaky konzumné skoré	2,0 ha
Zemiaky ostatné konzumné	70,0 ha
Kýmna repa	1,0 ha
Ďatelina červená dvojkosná	12,0 ha
Lucerna	24,44 ha
Viacročné porasty tráv	167,36 ha
Objemové krmoviny na ornej pôde	267,76 ha
Konzumná zelenina	3,3 ha
Jahody záhradné	1,0 ha
Neosiate - nevysadené plochy	

Ladom ležiace pôdy	30,0 ha
Ostatná plocha spolu	30,0 ha
Celková osevová plocha	493,26 ha
Poľnohospodárska pôda	3 999,27 ha
v tom orná pôda	615,26 ha
- trvalé trávne porasty	3 272,45 ha
- z toho lúky	1 024,15 ha
- vinohrady	0,56 ha
- z toho rodiace	0,47 ha
- ovocné sady	- ha
- domáce záhradky	111,00 ha
Kapusta biela neskorá	0,40 ha
Mrkva a karotka neskorá	0,30 ha
Uhorky nakladačky	0,10 ha
Cibuľa spolu	0,10 ha
Cesnak spolu	0,10 ha

Výmery niektorých plodín sa podľa zákona č. 540/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov nezverejňujú:

- raž ozimná, ovos, triticales, jarné strukovinoobilné miešanky, d'atelinové a lucernotrávové miešanky, ostatné viacročné d'atelinoviny, repka olejka ozimná, kukurica cukrová

Výmera poľnohospodársky obrábanej plochy má klesajúcu tendenciu. Na tento jav má vplyv vysoká finančná náročnosť, závislosť na počasi, vysoká náročnosť práce, nízka vzdelanosť obyvateľstva v tejto oblasti, migrácia obyvateľstva, nezáujem pracovať v poľnohospodárstve.

Priemerné hektárové úrody v tonách:

Pšenica	3,80
Raž	2,80
Zemiaky	19,00
Kukurica na zrno	6,30
Ostatné jednoróčné krmoviny	16,15
Viacročné krmoviny	15,40

Počet hospodárskych zvierat podľa hlavných skupín k 31. 12. 2010:

Hovädzí dobytok spolu	1173 ks
o z toho kravy	531 ks
Ošípané spolu	245 ks
o z toho prasnice	7 ks
Ovce spolu	2008 ks
o z toho bahnice	1330 ks
Hydina spolu	18 784 ks
o z toho sliepky	16 165 ks
Kozy a capy spolu	230 ks
Kone spolu	26 ks

Počet chovaných kusov dobytky má klesajúcu tendenciu. Na tento jav má vplyv vysoká finančná náročnosť, závislosť na počasí, vysoká fyzická náročnosť práce, nízka vzdelanosť obyvateľstva v tejto oblasti, migrácia obyvateľstva, nezáujem pracovať v poľnohospodárstve.

8 Dotazníkový prieskum poľnohospodárstva v Kysuckom regióne

Dotazníkový prieskum v rámci regiónu Kysúc bol uskutočnený na vzorke 6 poľnohospodárskych podnikov v období január – marec 2011. Všetky podniky sa nachádzajú v Žilinskom samosprávnom kraji a regióne Kysúc.

Z celkového počtu podnikov sú 3 podniky s právnou formou družstvo a 3 samostatne hospodáriaci roľník (SHR).

Priemerná výmera poľnohospodárskej pôdy za skúmané podniky je 1100 ha. Najväčšiu výmeru poľnohospodárskej pôdy (2750 ha) má družstvo, najmenšiu (56 ha) SHR. Podiel ornej pôdy na celkovej výmere predstavuje 80%.

Z hľadiska vlastníctva obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy prevláda prenajímaná pôda patriaca iným fyzickým alebo právnickým osobám. Ani jeden podnik, alebo SHR neobhospodaruje výlučne vlastnú pôdu a výmera tejto pôdy neprevláda v žiadnom zo skúmaných podnikov alebo SHR.

Každý podnik sa venuje pestovaniu aspoň 3 poľnohospodárskych komodít. Pričom prevládajú obilniny, okopaniny.

Ani jeden podnik sa nevenuje pestovaniu liečivých rastlín a rastlín s vysokou energetickou hodnotou.

Živočíšnej výrobe sa venuje väčšina poľnohospodárskych podnikov. Prevláda chov hovädzieho dobytku na mäso. Druhou najčastejšou činnosťou je chov oviec a výroba kravského mlieka. Chov hydiny je charakteristický pre jeden podnik.

Poľnohospodárske služby pre iné poľnohospodárske podniky poskytujú tri poľnohospodárske podniky (družstvá). Najčastejšie sú príprava pôdy a sejba, hnojenie a chemické ošetrovanie počas vegetácie a skladovanie cudzej produkcie. Charakteristické sú aj zberové práce a sušenie obilnín a kukurice. Z výsledkov ďalej vyplýva že väčšie podniky poskytujú viac poľnohospodárskych služieb.

Spracovanie poľnohospodárskej produkcie je charakteristické pre podniky zamerané aj na rastlinnú aj na živočíšnu výrobu. Iba jeden poľnohospodársky podnik spracúva svoju produkciu, pričom ide o balenie a čistenie zeleniny a ovocia.

V rámci poskytovania nepoľnohospodárskych služieb a prevádzkovania činností súvisiacich so spracovaním produkcie sa ukázalo, že jeden podnik prevádzkuje agroturistické zariadenie, dva podniky majú vlastnú autodopravu, jeden SHR má vlastnú

predajňu potravín a mäsa, dva podniky predávajú vlastné výrobky pre maloobchod a jeden poskytuje opravárenské služby. Poskytovanie už spomenutých služieb a prevádzky nie sú výlučne charakteristické pre najväčšie poľnohospodárske podniky.

Podiel dodávateľov so sídlom v Žilinskom samosprávnom kraji má na celkovom počte dodávateľov v priemere za všetky podniky a SHR 60% zastúpenie, podobne aj podiel odberateľov so sídlom v Žilinskom samosprávnom kraji má na celkovom počte odberateľov 65% zastúpenie.

Počet poľnohospodárskych podnikov zamestnávajúcich od 1-10 zamestnancov (stáli aj sezónni zamestnanci) predstavuje jedno družstvo a dvaja SHR. Počet poľnohospodárskych podnikov zamestnávajúcich viac ako dvadsať zamestnancov sú dve poľnohospodárske družstvá.

Priemerný vek pracovníkov za všetky podniky predstavuje 45 rokov. Priemerná mesačná mzda je 724,16 € mesačne. Stáli zamestnanci zarábajú v priemere mesačne o cca. 130€ viac ako sezónni (500€). V podnikoch s počtom zamestnancov nad 20 je priemerná mzda vyššia o 80€ ako v poľnohospodárskych podnikoch s počtom zamestnancov do 20.

8.1 Diskusia

V súčasnosti poľnohospodárstvo plní množstvo neprodukčných funkcií, ako ochrana prírody a krajiny, rekreačné a oddychové aktivity a iné existujúce resp. objavujúce sa potreby spoločnosti.

Ako naznačil aj Zoborský, I. M., multifunkčnosť poľnohospodárstva spočíva okrem produkcie surovín v prínose toho odvetvia pri zachovaní vidieckej krajiny a rozvojom sociálnej infraštruktúry v sídelnej štruktúre vidieka. Na základe výsledkov je možné skonštatovať, že poľnohospodárstvo v Kysuckom regióne plní väčšinu funkcií vyplývajúcich z multifunkčného chápania poľnohospodárstva.

Spolupracujú s obcami v mnohých oblastiach, poskytujú rôzne poľnohospodárske služby iným subjektom, zamestnávajú vidiecke obyvateľstvo a poskytujú im rôzne zľavy a výhody, čím prispievajú k zlepšovaniu sociálneho prostredia. Treba ale pripomenúť, že len malý počet poľnohospodárskych podnikov sa venuje poskytovaniu nepoľnohospodárskych služieb (prevádzkovanie agroturistického zariadenia, autodoprava a pod). Spracovanie vlastnej produkcie je tiež menej charakteristické pre podniky v tomto

regióne. Z toho vyplýva že diverzifikácia ekonomických činností poľnohospodárskych podnikov v regióne je na nízkej úrovni.

Ďalej uvádza, že slovenské poľnohospodárstvo môže zohrať v ďalšom období vo vývoji slovenskej ekonomiky strategicky významnú úlohu. Môže aktivizovať pracovné príležitosti, iniciovať zakladanie nových podnikateľských aktivít a byť impulzom pre rozvoj nadväzujúcich odvetví. Väčšina poľnohospodárskych podnikov v danom regióne nespracúva svoje produkty. Práve spracovanie poľnohospodárskych produktov môže byť jedna z činností, ktorá by sa mohla rozvíjať na území regiónu a tým by sa zabezpečil aj vznik nových pracovných miest.

Poľnohospodárstvo ako také môže byť iniciátorom vzniku nových pracovných príležitostí prostredníctvom nadväzujúcich odvetví.

8.2 Návrh na využitie výsledkov (poznatkov)

V regióne chýbajú spracovateľské kapacity. Poľnohospodári tak realizujú väčšinu svojej produkcie v spracovateľských závodoch mimo regiónu, čím negenerujú produkciu ďalšej pridanej hodnoty. Je potrebné, aby poľnohospodári predávali už spracované produkty. Tým môže prísť ku vzniku nových pracovných príležitostí a svoju produkciu budú môcť realizovať za vyššie ceny.

Zmenou štruktúry výroby sa môžu otvoriť nové cesty rozvoja podnikov.

V rámci partnerstva medzi poľnohospodárskymi podnikmi a obcami je dôležité už existujúce vzťahy zachovať a hľadať nové možnosti spolupráce (poskytovať nové služby, organizovať spoločné aktivity).

Poskytovanie nepoľnohospodárskych služieb pre iné podniky je menej charakteristické pre poľnohospodárske podniky v regióne. Rozvíjaním týchto služieb sa môžu posilniť partnerské vzťahy medzi podnikmi.

Úroveň služieb poskytovaných zamestnancom je vyhovujúca, ale je možné ich rozšíriť o ďalšie (ozdravovacie pobyty, služobné pobyty, vzdelávacie kurzy).

Odberateľsko-dodávateľské vzťahy poľnohospodárskych podnikov nie sú koncentrované na území regiónu. Rozvíjaním týchto vzťahov na tomto území sa posilnia ekonomické vzťahy v regióne.

Záver

Poľnohospodárstvo je odvetvie národného hospodárstva, zabezpečujúce pestovanie kultúrnych plodín a chov hospodárskych zvierat, potravín pre obyvateľstvo a surovín pre priemysel.

Prírodný potenciál územia regiónu Kysúc vytvára menej vhodné podmienky pre orientáciu hospodárstva založeného na vysokoprodukčnom poľnohospodárstve. Poľnohospodárstvo popri produkčnej činnosti, vzhľadom na prírodné podmienky má plniť aj funkciu krajnotvorby a malo by sa orientovať aj na agroturistiku.

Hlavnými výrobným a pracovným prostriedkom je pôda. Je to odvetvie, ktoré má nezastupiteľnú a strategickú dôležitosť v každej spoločnosti. Jeho funkcie sa okrem produkcie potravín spájajú s pojmami ako ochrana prírody a krajiny, rekreačné a oddychové aktivity, netrhové hodnoty a iné existujúce resp. objavujúce sa potreby ľudí. Poľnohospodárstvo v regióne Kysúc má priemernú produktívnosť, hektárové úrody hlavných plodín na ornej pôde sú priemerné a intenzita chovu hovädzieho dobytku a oviec sú priemerné v porovnaní z priemerom Slovenskej republiky.

Aby podniky mohli ostať konkurencieschopné musia byť tvorivejšie vynaliezavejšie a musia investovať viac finančných prostriedkov do inovácií, výskumu a technologického rozvoja. Jednou z možností dosiahnutia konkurencieschopnosti je predaj vlastných produktov priamo na trh, (zdvora predávaním živočíšnych produktov ako mlieko, mäso a syr) čím by podniky zvýšili svoje príjmy a nemuseli by tak predávať svoje výrobky spracovateľským firmám, ktoré tlačia na nízke ceny svojich vstupov.

Cieľom tejto diplomovej práce bola analýza postavenia poľnohospodárstva v regióne Kysúc a zistenie jeho vplyvu na rozvoj regiónu prostredníctvom poľnohospodárskych podnikov ktoré sú zamerané na produkciu menej náročných komodít po ktorých je väčší dopyt.

Východiskovou metódou použitou pri vypracovaní práce bola analýza. Preskúmané údaje boli následne porovnané. Pre posúdenie vplyvu poľnohospodárstva na priestor bol uskutočnený dotazníkový prieskum na vzorke šiestich poľnohospodárskych podnikov v rámci územia regiónu.

Kysucký región má 15 684 obyvateľov čo predstavuje 2,88% obyvateľov Slovenska. Patrí ku regiónom s odlivom obyvateľov s prevažujúcim regresívnym typom

populácie. Krajina nie je husto osídlená obyvateľstvo sa sústreďuje prevažne v centrách osídlenia a to je Kysucké Nové Mesto a Čadca. Napriek tomu má však krajina vidiecky charakter. V obciach vidieckeho charakteru žije viac ako polovica obyvateľov.

Výberový súbor podnikov sa skladal z troch právnických osôb, ktoré reprezentovali poľnohospodárske družstvá a z troch fyzických osôb reprezentovaných samostatne hospodáriacimi roľníkmi(SHR).

V regióne bola zaznamenaná historická nezamestnanosť a to na úrovni 6,58%. V poľnohospodárstve ako súčasť národného hospodárstva bol tiež zaznamenaný pokles o 1% a to na úroveň 8%.

Tento klesajúci trend by sa dal odstrániť tým že by poľnohospodárske podniky začali s procesom inovácií, vytvorením inovačného prostredia, ktoré musí byť vnímavé, prístupné a otvorené spolupráci prostredníctvom moderných komunikačných technológií.

Veľa poľnohospodárskych podnikov si v dostatočnej miere neuvedomuje potrebu zmeny, ktorá im zabezpečí konkurencieschopnosť na európskom trhu.

Za hlavné faktory rastu európskej konkurencieschopnosti sa považujú kvalita ľudských zdrojov, podpora štátu, podpora EÚ, kvalita výskumu a technológií a tiež rastúci inovačný potenciál podnikov.

Použitá literatúra:

1. BELAJOVÁ, A. – FÁZIKOVÁ, M. 2005. Regionálna ekonomika. 3. Vyd. Nitra: SPU, 2005. ISBN 80-8069-513-X
2. BLASS, G. 1995. Neproduktívne funkcie poľnohospodárstva a ich miesto v agrárnej politike, In: *Zborník referátov zo 6. Valného zhromaždenia členov SAPV*, Nitra, Slovenská akadémia poľnohospodárskych vied, 1995
3. BUCHTA, S. et al. 1996. Program regionálnej politiky v poľnohospodárstve (výskumná správa). Bratislava: VÚEPP, 1996
4. BUCHTA, S. 1997. Návrh Programu rozvoja zamestnanosti v poľnohospodárstve a na vidieku, Realizačný výstup. Bratislava, 1997
5. BUČEK, M. et al. 1988. In: *IVANIČKOVÁ, A. Regionalizácia a priestorová organizácia regionálneho rozvoja*. Bratislava: Ekonóm, 1998 175 s.
6. FÁZIKOVÁ, M. 1996. Stratégia rozvoja vidieka na Slovensku, In: *Zborník z medzinárodného seminára Mlynky 1996*. Nitra, 1996.
7. GRZNÁR, M. 2000. Štrukturálne zmeny a produktivita v poľnohospodárstve. In: *Zemědělská ekonomika*. 2000
8. HAMLOVÁ, M. et al. 1996. Priestorová ekonomika. Bratislava: Ekonóm pri EU, 1996. 144s
9. KONCOŠ, P. 2000. Charakteristika súčasného stavu poľnohospodárstva. In *Roľnícke noviny*, č. 8 z 25.02.2000, s 12-13
10. KRAMÁR, J. et al. 1988. Ekonomika poľnohospodárstva 1. 2 vydanie. Bratislava Príroda 1988.
11. KUZMA, F. 2000. Zmeny štruktúry poľnohospodárskej výroby na Slovensku. Nitra: SPU Nitra, 2000. ISBN 80-7137-716-3
12. LAUKO, V. 1990. Úvod do regionálnej geografie. Bratislava: SPN, 1990.
13. PAŠKA, L. 2000. Manažment výroby, Nitra: SPU, 2000. ISBN 80-7137-799-6
14. SPIŠIAK, P. 2000. Udržateľnosť rurálnych marginálnych mikroregiónov Slovenska, In *Zborník vedeckých prác medzinárodných vedeckých dní*, 4 diel, Nitra: SPU, 2000. ISBN 80-7137
15. SOJKA, M. 2001. John Maynard a súčasná ekonomie. Praha: GRADA, 2001. 156s. ISBN 80-7169-827-X
16. ZOBORSKÝ, I. 2006. Ekonomika poľnohospodárstva, Nitra: SPU, 2006. ISBN 80-8069-758-2

17. ZOBORSKÝ, I. 2002. Ekonomika poľnohospodárstva, Nitra: SPU, 2002. 232 s.
ISBN 80-8069-075-8

Elektronické zdroje:

1. Výročná správa programu SAPARD v slovenskej republike

[online]. [cit. 2011-03-30]. Dostupné na:

http://test.uvtip.sk/mpsrarchiv/slovak/dok/sapard/vs2004_2.pdf

2. KLAMÁR, R. 2009. Regionálny rozvoj a jeho plánovanie

[online]. [cit. 2011-02-18]. Dostupné na:

http://naturescience.fhfv.unipo.sk/geografia/trendy/regionalny_rozvoj.htm

3. Mestá a obce regiónu KYSUCE [online]. [cit. 2011-03-30]. Dostupné na:

<http://www.kysuce.sk/m/2/mesta-a-obce-regionu-kysuce.html>

4. Okres: Kysucké Nové Mesto [online]. [cit. 2011-02-18]. Dostupné na:

http://vtpzilina.sk/kip/pages/kysucke_nove_mesto

5. Žilinský kraj [online]. [cit. 2011-02-15]. Dostupné na:

http://vtpzilina.sk/kip/pages/regional_bussiness

6. Súpis hospodárskych zvierat k 31. 12. 2010

[online]. [cit. 2011-03-30]. Dostupné na:

<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=32446>

7. Živočíšna výroba, predaj výrobkov z prvovýroby a bilancia plodín, 4. štvrťrok 2010

[online]. [cit. 2011-01-23]. Dostupné na:

<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=31307>

8. Súpis plôch osiatych poľnohospodárskymi plodinami k 20. 5. 2010
[online]. [cit. 2011-01-23]. Dostupné na:
<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=25993>
9. Živočíšna výroba, predaj výrobkov z prvovýroby a bilancia plodín, 1. štvrtrok 2010
[online]. [cit. 2011-01-23]. Dostupné na:
<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=26513>
10. Aktuálne údaje o doprave č. 12/2010
[online]. [cit. 2011-01-23]. Dostupné na:
<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=31492>
11. Primárny pôdny fond [online]. [cit. 2011-01-28]. Dostupné na:
http://www.podnemapy.sk/portal/verejnost/multifunkcne/prim_sek_ost.aspx
12. Sekundárny pôdny fond [online]. [cit. 2011-01-28]. Dostupné na:
http://www.podnemapy.sk/portal/verejnost/multifunkcne/prim_sek_ost.aspx#sekundarny
13. Ostatný pôdny fond [online]. [cit. 2011-01-28]. Dostupné na:
http://www.podnemapy.sk/portal/verejnost/multifunkcne/prim_sek_ost.aspx#ostatny
14. Priemerné hektárové úrody v tonách, úžitkovosť hospodárskych zvierat
[online]. [cit. 2011-02-14]. Dostupné na:
<http://www.vuepp.sk/VN2005/tab3.pdf>
15. PPA kontakty [online]. [cit. 2011-02-18]. Dostupné na:
<http://www.apa.sk/?navID=113>
16. Doprava [cit. 2011-01-23]. Dostupné na:
<http://www.kysuckenovemesto.sk/doprava.html>

Príloha

